



Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 51 (11008) хемис 23-декабрь, 2021-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат



Дашемир ШЕРИФАЛИЕВ

Ахцегъ

18-декабрьдиз РД-дин Гъукуматдин Председатель Абдулпаташ Амирханов Ахцегъ райондиз мугъман хъана. Адахъ гъакъл вичин заместитель Абдулмуслим Абдулмуслимов, РД-дин экономика ва мулкар вилик тухунин рекъяр министр Руслан Алиев, “Дагсельхозстрой” ГКУ-дин директор Мегъамед Юсупов, капитальный эцигунир Управленидин начальник Мегъамед Азизов ва масабур галай. Абуру районда кыиле физвай эцигунир гъял ахтармишна.

Сифте нубатда районтадин спорткомплексдин зурба эцигуналар кыл чуугуна. “Хурурун мулкар комплекснайдаказ вилик тухун” федеральный программадай эцигунир и чехи объектив 2020-йисан иондиз гатлунтай. Хажжавай къве муртебадин зурба дараматда 1500 касдиз чкаяр ва маҳсус трибунар галай спортдин, тренажёррин залар, душар, буфет, герек маса кабинетар, вилик квай чилелни (проектдин умуми майдан 3000 кв. метр я) баскетболдин волейболдин майданар, ял ядай парк жеда. Подрядчики хиве къазвойвал, чадин пагъливанриз анин ваар 2022-йисан 1-кварталда ачууда.

Ахла мугъманар яргъал фейл эцигунир элкъиенвай райондин больницидин комплексдал фена. “Россиядин Кыиблепад” программадай гъеле 2009-йисуз башламишай и комплексдин эцигунир (подрядчик “Елена” ООО, умуми къимет тахминан 500 млн. манат я) гъар жуъре себералди акъазарна. Дарамат вахкунин эхиримжи вахт яз 2021-йисан сентябрь тестикварна. Алай вахтунда эцигунир бегъе-

марнава, амма девирдин истемишунрив къур багъя медтехникадалди тадаракламишиз тежезвайвияй, ам ишлемишиз вахкунин вахт 2023-йисал хъивеънава.

Республикадин нуфузлу делегацияди районтада 120 чка аваз эцигунир цийи школадин дараматдизни дикъет гана. Подрядчикин векилди къеид авурвал, ци гатуз башламишай объект вахтунда ва хъсан ери аваз эцигунир. Хъутъутън гъавайри мүмкинвал гайтила, къве гъафтея къавар бегъемарда. Къведай яисан къвалиахар пулни программадик кутунва ва школади 2022-йисан 1-сентябрдиз аялар къабулда.

Ахцегъ “Хурурун мулкар комплекснайдаказ вилик тухун” программадай 60 чка авай аялрин бахчани эцигна тадаракламишза.

А. Амирханов Луткунрин хуъре “Образование вилик тухун” госпрограммадин серъятра в 400 чка авай пуд мөртебадин дарамат эцигунир гъалдихъ галазни таниш хъана. Алай вахтунда ФГУП “ГВСУ № 4” ва “Капитал” ООО подрядчики эцигунирнин монтаждин къвалиахар хъсан ери аваз тамамарзава. Кульш-шульз къвалиахар квачиз, объект саки бегъем я. Цийи школадиз фидай рекъени асфальт тазава.

“Ахцегъ район” муниципалитетдин кыл Осман Абдулкеримова районэгълийрин яшиишдин шартлар хъсанарун патал эхиримжи вахтунда кыиле тухузтай ва фикирдик квай краирхъ галаз РД-дин Гъукуматдин Председатель танишарна. Кылди къачуртла, улькведен милли проектирин серъятра аваз цийи школа, ЦРБ, аялрин бахча газдалди таъминарнава, анриз къвезвай рекъера къир цанва, лицензияр къачунин къайгъудик ква ва икъл мад.

А. Амирханов райондин экономика вилик тухунин ва жемиятдин яшиишдин шартлар хъсанарунин жигъетдай ийизвай

краилай рази яз амукуна. Гъа са вахтунда эцигунир талукъ са жерге нукъсанар къалурна, яшиишдин метлебдин важиблу объектар яргъал чуугур эцигунир элкъуун тавун патал вири нукъсанар вахтунда ва ерилудаказ түккүүр хъувун истемишина.

Мегъарамдхуър

РД-дин Гъукуматдин Председатели Мегъарамдхуърун райондин Уржбайрин хуъре эцигунир 304 аялдиз чкаяр жедай школадин дараматдални кыл чуугуна. Эцигунар 2019-йисуз гъиле къуна. Хурурун куъгъне школада аялри пуд сменада келезава. Цийи дарамат эцигуни метлебни са сменадал элячун я.

А. Амирханова рикел хайвал, гъилевай яисан сифте кыилера эцигунар кыиле физвай гъалдихъ галаз Сергей Меликовни таниш хъанай. Гъавиляй ам къетлен гүзчичиликни кутунва. Премьер-министр гележедин школадин мулкуниз, дараматриз килинга. Эцигунар хажжавай подрядчики субъект авурвал, са бязи четинвилер арадал атанатлани, дарамат мукъвал вахтара эцигна күтъягъда.

Цийи школа ишлемишиз вахтайла, пуд смена амукуъда, аялри вири жуъредин къулайвилер, шартлар авай классса, кабинетра келдя.

Мегъарамдхуърун райондин кыл Фарид Агъмедова хабар гайвал, цийи школадин гъакъындай республикадин сан-эпидстанцияди ва МЧС-ди развилил къиметар гана.

А. Амирханова къвалиахдин еришар ийинарунин, дарамат тайинарнавай вахтунда ишлемишиз вахкунин ва эцигунир къвалиахарни виниз тир еридинбур хъунин патхъай тагъимарна.

Рекъер цийи хъувун патал

Россиядин Федерациядин гъукуматди къве ийсан къене Дагъустан Республикадиз рекъер цийи хъувун патал 762 миллион манат чара ийда. Талукъ тир къарарадал премьер-министр Михаил Мишустин къул чуугунва.

Къарарада къалурнавайвал, 2022 ва 2023-йисара республикадив 381 миллион манат пул агаъда. Государстводин “Улакърин система еримлу авун” программадин сергъятра аваз чара ийизвай такъатар региондин, муниципальныи ва чадин метлеб авай автомобилприн рекъер хъсанаруниз серфда.



Къейд ийин, РФ-дин гъукуматди рекъер ремонтунин къвалахар тамамаруниз санлай 100 миллиард ахъайнава. И такъатар 84 субъектдин арада пайзава.

Нумрадай къела:

ЖЕМИЯТ

Жегъил-жаванрин къилер акадарзава...

Терроризмдин, экстремизмдин вилик падкъадай ва гъа ихътин идеология гөаз майдандиз экъечизаайбурун чилина гъатзазай жегъил чанар хъбай гзаф серенжемар, мярекатар тухузва чи улькведа ва республикада. Идан нетижя яз, малумариз жеда: Россиядя эхиримжи къве ийсуз төрктар хъянвач. Им еке агалкъун я.

▶ 3

УМУР

Инсанвилин нур-экв гуз...

-Дүньядян майданда ван авур процес-срик Түркменистандин президент Сапармурат Ниязован чандиз къаст ийиз кълан хъунин, Мурадован, Азизован ва чехи къуллугъярал алай маса касарин тахсиркарви-перин делояр акадарзава. Залай са себебин авачиз тахсир ишитизавай касар суддин запдай ахкъудиз алакъын.

▶ 4

САГЪЛАМВАЛ

“Сагъламвилин сертификат”

Закондин къилин везифа РФ-дин агъла-ляр түгъевалдикай хъун, ам арадал атана-вай чуру гъаларихъ галаз женг чуугун патал мажбури серенжем я. Идахъ галаз алақъалу яз законда цийи термин - “сагъламвилин сертификат” гъатда.

▶ 5

ЭКОНОМИКА

Туристар желбадай мумкинвилер

“Ина туристар патал къещенг чаяр гзаф ава. Кылди къачуртла, диндин рекъяр туризм виликти тухуз жеда. И мукъвара кыиле фейл форумдиз Кыргызистандай атай мугъманри райондин акунраг, важиблу чайрал, агъалийрин мугъманпересвилет гъйранвална. Абуру иниз къведай ийсуз чехи дестедик кеаз мад хтун къетлна...”

▶ 7

ЮБИЛЕЙ

Женг давам жезва

1997-йисан 1-октябрдиз С. Керимовадин къул алаз “Самурдин” сад лагъай нумра акъатайла, чаз акъван хвеши хъанай хъи. Инъе, вучиз ятланы, са бязибууруз газет къеачел ахъалтуникай хуш атанац. Гъатта “Аврасия” газетди, “Самур” араяр акадарзавай орган я лагъана, чал буъгътен веъяна.

▶ 8

СПОРТ

Нубатдин агалкъун

Минск шөгъердайни шад хабар агакъна. AMC FIGHT NIGHT тешкилатди MMA-дай кыиле тухвай турнирда вичин ери-бине Мегъарамдхуърун райондин Целегүндилий тир Руслан Сатиева (56,7 кг-дин заланвал авайбурун арада) 3:0 гъисабдалди (бамишардай къайдадикай менфят къачуналди, бягъс вахт амаз акъалтларна) гъалибвал къазанмишна.

▶ 15

Бюджетдик кутунва



Дагъустан Республикадин Гъукуматдин Председатель Абдулпаташ Амирханова 21-декабрдиз Дербент шеъдердин администрацияда совещание кыле тухвана. Ада риқлел хайвал, алай 2021-йисан апрелдин вакфа Дербент шеъдердин Россиядин Федерациядик Гъукуматдин Председатель Михаил Мишустин атанай ва и вакъиадилай гульъузиниз федеральныи гъукуматдин талшургудалди Дербент шеъвер 2025-йисалди комплекснодаказ вилик тухунуз талукъ серенжемирин планни къабулнай.

“Чун 2021-йисан эхирдал агақнава ва къе умъурдиз кечиришнавай краин нетижаярни къуна къанда, - лагъана Абдулпаташ Амирханова. - Вилик тухунин комплексный пландилай гъейри, Дербент шеъдерда маса программаяр ва милли проектарни кылиз акъудзала. Къе чна 60 чка авай аялрин бахча ишлемешиз вахкана. Ахътибур маса муниципалитеттари гзаф хүн лазим я. Гъелбетда, гъиле къунвай вири крат тайнарнавай вахтара бегъемариз жезвач. Им сифте нубатда эцигзавай дараматриз талукъ я. Гъукумдин органнин руководителери, эцигунчадайбуру бязи вахтара түгъвалдикай, эцигунчадай материалар багъя хъунай ва гъакъ маса крарикай багъянар къазва. Ихътинбуралди эцигзавай дараматар гежел вегъин лазим туш. Гъар са чка вахтунда ва виниз тир еридиши эцигна къанда. Школайра, бахчайра авай чи аялар шад жедайвал”, - лагъана А.Амирханова.

Дербент шеъвер комплекснодаказ вилик тухунуз талукъ серенжемиркай РД-дин экономикадин ва мулкар вилик тухунин министр Руслан Алиева малумат гана. Ада лагъайвал, федеральный ва

республикадин бюджеттрай ахъайзавай пуларалди комплексный пландик квай 54 серенжем кылы тухдайвал я. Алиева са бязи объектин проектар вахтунда гъазуриниз кылин фикир гана кланзавайди риқлел хана. Абурун бинедаллас гъукумдин федеральный органри герек къадар пуларни чара ийид.

2021-йисан инвестицийрин программа түккүрүн патал РФ-дин экономика вилик тухунин министрводиз бюджетдин гъакъындай къизизай арзаяр 2022-йисан 1-мартауда агақъарун лазим я, - лагъана экономикадин министри.

Совещанидам къейд авурвал, 2022-йисан федеральный бюджеттик 2023 ва 2024-йисара эцигун патал пуд объект кутунва: “Къайтагъ-Дербент водовод” (1 миллиардн 106 млн. манат), “Шурдере” водовод” (701,2 млн. манат), “804 аялди келдай юкъван школадин дарамат” (682,4 млн. манат).

Гъилевай 2021-йисан Дербентта бюджеттдилай къеций тир чешмейрин гъисабдай мультимедийний фонтан эцигиз гъиле къунва. 2022-йисалай шеъерда яшайишдин къвалер, коммерциядин, культурыдин ва маса дараматтар эцигиз гаттунда, общественный мулкар аваданламишда.

И месэлэйриз талукъ я Абдулпаташ Амирханова тади гъалда дараматар эцигдай чилерин гъакъындай къайтъ чуугун, лазим документар вахтунда гъазурун, инвесторрих галас тайнин къарапар къабулун лазим тирди къейдна.

Риқлел хкин, РД-дин Къиль Сергей Меликова Дербент шеъвер комплекснодаказ вилик тухунин госпрограмма умъурдиз кечиришнунал гъузчи-валзавай куратор яз РД-дин Гъукуматдин Председатель Абдулпаташ Амирханов тайнарнавайди тир.

Дин ва алай девир

Къагъиман ИБРАГИМОВ

Дербентдин педагогвилин коллежджа “Дин ва алай девир” лишандик кваз кыле фейи мирактада гъукумдин органнин, общественный ва динрин тешкилатрин, массовый информациидин такъатрин векилри иштиракна.

Тебрикдин гаф анал РД-дин милли сияатдин ва динрин крарай рекъяй министр Энрик Муслимов рагана. “Вичин ихтиярарни буржи чизвай гъарса касдивай, гъихтин гъалариз аватайтлани, обществода вичин умъур дузыз къайдада тухуз жеңде”, - къейдана ада.

Анал докладар Махачкъаладин епархиядин уруссин хашпарадин килисадин векил Ийеромо-

нах Иоана, Дербент шеъдердин имамрин председатель Абдулла Маликова, Дербентдин коррупциядих галас женг тухувтай общественный комиссиядин векил Расул Гъажимусаева, дунъядин культурайрин ва динрин тарихдин музейдин директор Диана Гъасановади, общественный предметин муаллим Мидахад Алиева, Кеферпатан Кавказда авай ЮНЕСКО-дин кафедрадин отделенидин заведующий Гульчохра Саидовади авуна.

Саки вирибурун фикир сад тир: чи гъар йикъян яшайишдиз динди таъсирзана. Дин чи умъурдин къақбудиз тежер са пай я. Ада эдеб, ахлақ мягъемарзана.

Диндихъ инанишвал - им эвелни-эвел, умъурдин гъихтин шарттара хъайттани, инсан яз амукун, жув амайбуруз чешне хъун я.

Пулунин пишкешар агақъада

Дагъустан Республикадин Гъукуматдин Председатель Абдулпаташ Амирханова Дагъустандин школьникриз премияр гүнин гъакъындай бүйргүдада къул чуугуна. Документ республикадин гъукуматдин сайтда эцигнава. Икк, Дагъустан Республикадин школайра къелзаявай ва Виророссиядин олимпиададин эхиримжи паюна агақъунар хъайи школьникриз, абуру гъазурай муаллимиз 100 агъзур манатдин къадарда аваз премия гуда. Гъакъи икъван премия Дагъустан Республикадин школайра 11-классда къелай ва школьникрин олимпиадайрин сад лагъай

дережада гъалибвилин тіварар къачурбурузни гуда.

Бүйргүдад асаслу яз, 100 агъзур манатдин къадарда аваз пулунин пишкешар государстводин эхиримжи аттестациядин нетижайрай 100 балл къачур 11-классда къелайбурун агақъада.

ЕГЭ 100 баллдади ваххай ученикрай, Виророссиядин чехи олимпиадайра ва федеральный образовандин проекта гъалиб хъайбуруз, призериз премия гүнин гъакъындай алай 2021-йисан июлдиз РД-дин Къиль Сергей Меликова малумарнай.

М.Х.Хидиров

18-декабрдиз залан азардик (коронавирусдик) Дагъустан Республикадин сияатдинни жемиятдин машъур векил, умъурдин чехи тежриба, къени къилихар авай инсан, вичин къалахдин гъавурда хъсандиз авай пешекар Мурадхан Хидирович Хидиров чи арадай акъатна.

М.Х.Хидиров 1962-йисан 14-апрелдиз Мегъарамдуруре дидедиз хана. 1984-йисуз ДГУ-дин экономикадин факультет ақылтларна. Къалахдин зечай сифте йикъарилай гаттунна, М.Х.Хидирова вич кар алақъадай, алақъунар авай пешекар яз къалурна. 1992-йисуз ам РД-дин эмениндин рекъяй Государстводин комитетдин председателдин заместителвиле тайнарна.

Пешекарвилин ва умъурдин тежриба, тешкилатчывал республикадин түккүмдин органра еке къимет гузай ерийрикай тир. Гъа ихтийири М.Х.Хидирова яваш-явш къалахдин рекъе вилиди фидай шеъреяр ачуна. 1998-йисалай ада РД-дин Госимуществодин министрдин заместителдин, 2003-йисалай РД-дин эмениндин алақъайрин министрдин сад лагъай заместителдин везифаю къиле тухвана.

2010-йисан июндиз М.Х.Хидиров Махачкъаладин гъульуун алишверишдин портунин генеральный директордин заместителвиле тайнарна. 2016-йисан декабрдилай портунин реъбердин везифаю М.Х.Хидирова хиве гъатна. И къуллугъдал ада вич чранвай пешекар тирди нубатдин сеферда тестикъар хъувуна. Адан алахъунрин нетижада рес-



публикадин транспортдин инфраструктурадин стратегиядин метлеб авай объектдин къалах вилик фена, цийи кукушшив агақъана.

М.Х.Хидирова Дагъларин уль-кведин жемиятдин умъурдани активнодаказ иштиракзай, ам са шумуд сеферда РД-дин Халкъдин Собранидин депутатвиле тхяна.

Гъана къалахнатланы, ада еке гъульмет, авторитетт къазанмишна. Сифте нубатда, - вичин къени къилихралди, чехи ватанпересвилелди. Ам хай республикадири риқл кузвай къеъзъал хва, бажарагълу реъбер, къастунал къеви инсан, гафунин сагъиб тир. Адан гъакъисагъ зегъмет государстводин ва ведомствойрин шабагърлди къейднава.

Мурадхан Хидирович санал къалахай юлдашар патал герек чавут вичик умуд кутаз жедай къеви дуст тир. Адан экъу къамат ам чидайбурун риқлера гъамишалугъ амукъда.

М.Х.Хидиров чидай гъар са касди ам пара жумарт, чарадан дердинакай хабар къадай, игтияж авайдаз къумекдай инсан хъиз риқлек хъизва. Чи риқларни ам гъахтингди яз амукъда.

“Лезги газетдин” редакциядин коллективиди Мурадхан Хидирович Хидиров реъметдириз финихъ галаз алақъалу яз адан хизанриз, вири мукъва-къилийриз, дериндай хажалат чуугуналди, башсагълугъвал гузва. Аллагъди реъметрай вичиз!

Са акъван яргъалди давам тахъай залан азардик Махачкъаладин гъульуун алишверишдин портунин генеральный директор Мурадхан Хидирович Хидирован риқл ақкъаз хъана. Чешнелу хизандин къиль, виҷихъ галас санал къалахай юлдашрив къайгъударвилелди зечай реъбер, бажарагълу тешкилатчи умъурдай хъфена. Вичин вири умъур жемиятдин къуллугъ авуниз бахш авур инсан чи арада амача.

М.Х.Хидирован гъузчилийрикай кваз миллиардрив агақъада буржар алахъайи порт республикада къенкъивечи жергейра авай кархада.

Коронавирус: эхиримжи рекъемар

РД-дин Роспотребнадзордин делилралди, 22-декабрдиз Дагъустанда коронавирус акатайбурун къадар 64 769-дай агақъанавай. Эхиримжи юкъуз коронавирус акатай 144 кас дуздад акаудна.

Гъа са вахтунда дуухтуррилай начагъ хъайи 59 487 кас (эхиримжи юкъуз - 106) сагъар хъийиз алақъанава. Санлай къачурла, республикада 3 543 662 кас ахтармиснава. 3726 кас, амайбурукай чара авуна (изоляция), къалера ава. Дагъустанда коронавирусдик 3726 (эхиримжи юкъуз - 8) кас къена.

Терроризмдиз - вай!

Нариман ИБРАГИМОВ

Дүньядин махлукъатдик секин-сувал, къалабулух кутазвай, гележедихъ инанишвал квадарзай крат, гъерекатар, вакъияр тимил жезвач. Алай вахтунда алемдин вири халкъар коронавирус лугъудай түгъвалдикай ва адан штаммрикай икрагъ хъана. Адан гъужумдик, тъсырдик хаталу маса гъерекатарни рикелей фенвай хъиз ава. Амма инсанрин риклер къарсатишдай тахсикирарвилер, терактар, жегъилрин, жаванрин къилер акадарзай таблигъат акъвазарнавач. Абур арапа гагъ сана, гагъ масана давам жезвач. Гъакъ чи улквездани, республикадани.

Терроризмдин, экстремизмдин вилик пад къадай ва гъа ихтиин идеология гваз майдандиз экъечизавайбурун чилина гъатзавай жегъиль чанар хъудай гзаф серенжемар, мрекатар тухузва чи улквела ва республикада. Идан нетижа яз, малумариз жеда: Россияда эхиримжи къве йисуз терактар хъанавач. Им еке агалкъун я. Амма им тахсикирарвилериз, террористрин идеологиядиган гафуна гъатна, общество патал зиянлу крат авуниз, халкъдиз зиян

гзаф къадар макъалаяр чапна, социальный сетрикай дүздаказ менфят къачуна. Гъа идалди чи къвалиах акъалтзавач. Алай вахтунда терроризмдин, экстремизмдин идеология хусуси къанажагъ бегъем битмиш тахъанвай жаванрин, жегъилрин мефтлер чизирикани терефдихъ элкъурун патал цийи рекъер, къайдаяр жагъурзана. Лагъана

карни алакъ тийизвайбуру. Гележедихъ са инанишвални авачирбурс. Чеб са вужкар ятланы къалуриз къланзайвайбуру... Ибур чипин къилдин дестейризни къватл жезвач. Интернетдин, социальный сетрин къумекдадли. Гуж гъалиб авуналди, яракъдадли, вагшишилн лужуналди са вуч ятланы къазаншиш алахъзана. Инсан къиникини абуруз тівель

къве йисуз - садни. Им, гъелбетда, ФСБ-дин, къайдаяр хъдай ва талукъ маса органри санал тухузвой метлеблу къалахдихъ, чинебан дестеяр, международный террористилин организацийн ячейкайр дүздал акъудунихъ, абурун таблигъатчияр жавабдарвилиз чутунихъ ва терактрин вилик пад къунихъ галас алакъалу я.



Жегъил-жаванрин

Къилер акадарзава...

гуниз, ислягъ инсанар чипин лишандик кутуниз къил язвайбуру амач, авач лагъай гафуш. И кар чаз вилеради аквазва. Жегъилрин къилер акадарзайбуру терроризмдин цийи къайдаяр, жуерьеяр жагъурзана. Абурун аксина гъикъ акъвазда? Социальный сетар гегъеншарзай зиянлу таблигъатдихъ галас гъикъ женгъ чуугвада? Акъалтзавай несил чулу завалдикай, зулумдикай гъикъ хъуда? И суалрэз жавабар жагъурзунин мургадалди Каспийск шегъерин РД-дин печатдин ва информацийнин министретвөдий тешкилнавай илимдинни тежирибадин межрегиональный конференция кылиле фена. "Терроризмдин цийи жуерьеяр алай аямдин жемиятдин аксина" тівар ганвай мрекатда алимри, гъукуматдин, къайдаяр хъудай органрин векилри, СМИ-рин руководителри, журналистри ва теклифнавай маса касари иштиракна.

РД-дин печатдин ва информацийнин министр Умаросман Гъажиева конференциядиган иштиракчияр, мугъманар табрик авунихъ галас сад хъиз лагъана:

- Къе чи улкведин гъар са агъали шағыид я, Россияда ва гъакъ чи республикада терроризмдин, экстремизмдин акси яз тухузвой къалахдихъ хъсан нетижа яр хъана. Им са касдин, са идарадин, тешкилатдин вай, вири халкъдин агалкъун я. Жуерьеба-жуерье министретвойрин, ведомствойрин, общественный тешкилатрин, шегъеррин, районрин администрацийн пайквай къалахъ я. Гъа гъисабдай - СМИ-рин векилрин пайни. Чнани алай йисуз гъа кардиз талукъ хейлил мрекатар тухвана, телеканалы терроризмдин акси передача яр къалурна, печатдин изданийра

къейидайни жезвач. Абуру гъакъ вердишарзана. Идаз информацийн терроризм лугъуз жеда.

Николай Николаевич гафариз къуват гуналди, Умаросман Гъажиева къейдна: "Республикада терроризмдин, экстремизмдин акси къвалиах тухунин" программа къабулунин метлеб жаванар, жегъилар хаталу рекъе тъатунин вилик пад къунти. И кар ададай алакъин авуна. Амма чи жегъилрин къилер акадарзиз, абуру гъукумдин органлиз акси акъвазариз къланзайвайбуру късанвач. Чна ци! Хасавортдин коллеждик къелзайвайбурувай хабарар къуна. Абурун вилик ихтиин супал эзигнавай: интернетда күннү хаталу, зиянлу дестейриз, тешкилатриз желбиз алахъайбуру хъанани? 114-дакай 17 касди "эхъ" лагъана жаваб гана.

Им вуч лагъай чал я? Къанажагъ мягъем тахъанвай, вич вичихъ инаниш тушир, зайдиф къилихрин, гележедин мурад авачир жаванар мұтлұғъариз, рекъелай алузды, террористрин жергейризи желбун читин акъваззавач. Чна вирида гъа и жигъетдай жегъилрихъ галас тухузвой къалахъ гегъеншарна къанда".

И икъара Москвадин политический институтта террористилин жергейриз вичихъ галас къелзайвайбуру желбазай студент къуна. Талукъ органрин къуллугъчири Москвада, Казанда, Кеферпатаң Кавказдин регионра, Башкирияда жаҳытн таблигъатчир мадни къунва. Делилри шағындализавайвал, Россияда терроризмдин идеологиядиз акси яз тухузвой къалахъ акъвазарнавач. Ида террордал машъул жезвайбурун активвал 20-30 сефера тимиларнава. Эгер риклек хайтла, 2014-йисуз чи улквела 16 агъзур теракт авунай. Эхиримжи

Алай аямдин обществодиз терроризмдин цийи формаяр гваз экъечунин идеология чуккузайвай тъаларикай политолог, Кавказдин, Крымдин ва Поволжьедин алай аямдин ва социальный сетар жаванризни жегъилпри чуру тъысир авунин месәлайрай пешекар Яна Амелинади сүгъеттена. Лугъун лазим яхы, пешекардихъ къватл жаванайбуру дикъетдиви яб акала. Гъикъ лагъайтла, ада мрекатдал раиж авур месәлайрикай икъван гагъда ерил рахазвайди тушир.

- Гъар я, рахай юлдашы дүз къейд авуна, террордин гъерекатар амач, амма эхиримжи пуд йисуз чи улкведин са шумуд чкада жаванри, яракъ гъиле къуна, инсанриз, чипхъ галас санал къелзайвайбуру гульле гуни чак къалабулух кутунва, - малумарна Яна Александровнади. - Им икъван гагъда чи улквездиз малум тушир "колумбайн" гафунихъ галас алакъалу гъерекат я. Ам сифтедай США-да майдандиз акътазна. 1999-йисан 20-апрелдиз Колорадо штатда Эрик Харрис ва Дилан Клиболд лугъудай къве жегъилди чипхъ галас къелзайвай 13 кас яна къена. Ахпа чи чипин чанаризни къаст авуна. Абурухъ са истемишиун, наразивал авачир, анжакъ гъа икъабуру, 18 йисас авай гадайри, чеб "машгъурна". Аламатдин кар ам хъана хви, абурун реҳе давамарайбур, абурулай чешне къачудайбур майдандиз акътазна. Гъам США-да ва гъам Рагъакъидай патан улквейра. Россиядани гъахтынбур пайдад жедайда садни инаниши тушири. Терроризмдин, экстремизмдин акси яз тухузвой мрекатдал социальный сетар колумбайннерин жергейриз желбазай таблигъат гегъенш жезвач лагъайла, а гъерекат Росси-

ядиз хасди туш" лугъудайбуру гзафти. Гъайиф хъи, умъурдин гъакъыкъат пары заланди, мусибатдинди хъана. 2018-йисуз Керчдин колледжда Владислав Рослякова 20 кас яна къена. Адан футболкадал "Такълан я" гафар къхъенвай. Вуч, вужтакълан я? И сир ада вичихъ галас тухвана, вичизни къаст авуналди.

Ильназ Галявиева ва Тимур Бекмансуровани чиз Россияни, умъурни, инсанарни тақлан тирда-кай багъна къуна, ислягъ инсанриз гульле гана. Ильназа вичин аккантада мадни къхъенвай: "Зун я сад лагъайдин, я эхиримжидин туш". Эхъ, ам гъаъ тир. Казандин 175-гимназияда 9 ученик къейи Тимура вичин футболкадал "Зун Аллагъ я" гафар къхъенвай. Ихътин гафар лугъузайвай мад ава. Абуру, "чаз вири ихтиярлар ава" лугъуз, социальный сетар гъа чеб хътин жаванар рекъелай алуздава, къилер акадарзава, мефтлер нагъвариз элкъуэрзава.

Социальный сетар ахтармийшайла, малум хъайвал, интернетда колумбайнэрар артух жезвач. Гафбурун страницайрай Россиядиз акси лозунгар аквазва. Чкайрал чешне къачдай игитар, ксар тахъайла, абуру Гитлер хъиндаз икрамизава. Кыле нагъвар авай касари къхъизвай гафари абурун авамвилин вини къукъ къалурзана. Гитлер Советтин Союз большевикрикай азад, ийиз атайди тир лугъуда. Хейлин колумбайннерин майкайрал "Адольф" гаф къхъенва. Имни са гъихътин ятланни метлеб аваз ийизвай кар я, - лагъана Я.Амелинади.

Кутадалди къил гатаз, аялар, дишельзияр рекъизвай кас пайды хъана. Адан шикил колумбайннерин страницайра ийт хъиз къалурзана. Гъа идалди абуру, яракъ тахъайла, инсан рекъидай маса рекъерни авайди я лугъузва. Им лап чуру, хаталу тарс, чешне, таблигъят я. Жаванар, жегъилар зиянлу дестейрикай, гъерекатрикай хъун патал, аялрин баҳчадилай гаттунна, школада, къвале, жегъилри къвалихъа, къелзайвай коллективра акъалтзавай несил алай аямдин мусибатдин, зулуматдин савдайрин, алдатмишунрин, женгерин гъа-вурда тұна къанда. Тахъайла, чун лап чуру нетижаирин иесир жеда. И карда СМИ-рин къалахдилайни гзаф крат аслу я. И тема гъар ийкъанды хъун лазим я.

"Геополитика.ru" порталдин къилин редактор Леонид Савинан "Онлайн экстремизм ва терроризм ахтармийшунрин нетижаир", "Хатасуз интернет" проектдин башчи Павел Сорокинан "Интернетдин акътазавай зиянлу хабарар гегъеншарунин ва яш тамам тахъанайбурун арада террордин гужунанди писвал авунин вилик пад къадай рекъер", ДГУ-дин жегъилрин арада социальный ахтармийшуннар кылы тухудай центрдин директор Гъажи Малучиеван "Терроризмдин идеология гегъеншаруниз акси яз тухузвой информациидиган са бази уламар" докладарни итижлубур хъана.

Рахунрин къилин метлеб садтири: къенин шартлар гъалар мадни чуру, хаталу патахъ элкъуын тауын патал жуерьеба-жуерье къурулушри саналди тир къалахъ дағамарун, акъалтзавай несил мусибатдин заладыкай, хумадикай хъун ва гъа са вахтунда жаванриз ваттанпесвилер, ахлакъдин, мариғатдин, зегметдин тербия гун, абуру терроризмдин, экстремизмдин идеологиядивай яргъа ийдай серенжемар артухарун герея. Им къенин ийкъан игътижни я, истемишиунни.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Нариман ИБРАГИМОВ

Умурдин уыкыу-цуру акунвай, къени краин, хиялрин, ре-гъимлу гъерекатрин, рульда анжак хъсан фикирри агъ-валзай инсан гъалтун, адахъ галаз амадагвилин, дуст-вилин алакъяр давамарун жув патал итижлу ва нетижалу кар я. Журналистилин пеше себеб яз, эхиримжи вахтара зун таниш хъайи гъаъхтын инсанрикай сад юрист, инглис чалан муаллим, СССР-дин МВД-дин майор, машгүр адвокат, Голландияда кардик квай “Аслу тушир юристрин меж-дународный ассоциация” идарадин директор даркүшви Темирхан Эрзиманович МИСРИХАНОВ я. Чун чаз чиз вад йис я. Анжак и йикъара, ам Голландиядай хайи хуърьуз хтанвайла, завай адахъ галаз умурдин рекъикай, къва-лахдай, хъайи чкайрикай, акур-такурдакай сүгъбет ийз хъана.

■ Темирхан Эрзиманович, чи гзаф ватанэгълияр хъиз, вун, ви хизанни патаз акъятнава. Им чара аттай кар тирни, себебар авайни?

- За гила фикирзайвал, себеб сад тир - чехи хизан, - лугъзува Т.Мисриханова. - Ам са къайдада къванни хвена къланзай. Амма чкадал, хуърьунвияр эвичнавай цийи Дар-күшрал ахътин мумкинвилер авачир. Ваца дахдин гъилиз къвевай 80-100 манат хизандин недайдаз, алукъдайдаз, хийир-шийирдин мярекатриз, маса къайгъуяр за эзберзавач, бес жезвачир. Гъавиляй вишералди, агъзурралди лезгияр хъиз, патал фена, къазанмишдай чкадал атана. Гилани, чи ватанэгълийрикай рахайтла, гъак я.

Авайвал лагъайтла, зун Даркүшрин хуърят лап гъве-чизамаз патал акъятна. Чехи стха Мисрихана Небит-Дагъ-да шофервиле зегъмет чуугаз са шумуд йис тир. Ам Вышка твар алай поселока яшамиш жезвай. Ада зеңгизирин по-



ра тунач. Гъавиляй жергедин инсанар, арза-ферзе ийиз, чеб инжилу ийизвай ксар жазадив агакъарунин теклифар газ зи патав къведай. Зун гъар са месэла закондин бинедалгас гъя-лиз алахъдай.

Вахт яваш-яваш физвай. Акуна заз, жува къачур хали-сан кеспи кважазава ва за ихтиин кар тахъун патал адвокатилин пешедал машгъул хъун къетлна. Хизанни галаз Красноводскдиз хъфена. Ина мад гъич виллив техвей кар хъана. Юстициядин областдин отделдиз фена хкведайла, зал университетда келдайла ва комсомолда къалахдайла таниш хъайи амадаг гъалтна. Ада заз педагогвилин инсти-тутдин къецепатан чаларин факультетдин инглис чалан кафедрадин заведуючийвилин къуллугъ теклифна. Гекъ-гайла, адвокатдилай ада зеңгиз сеферда газаф мажиб къвез-вай. Гъа икъ, за пуд йисуз институтда къалахна ва государ-стводин праводин дидбай вири курсариз лекцияр келна. 1991-йисуз институт Небит-Дагъдиз хутахна, зунни адвока-турда къуллугъдал акъвазна. Саки ципуд йисуз и пеше къилем тухвана.

■ Темирхан Эрзиманович, чаз малум тирвал, вуна дуль-нъядани кваз ван авур суд-дуванрал адвокатвал авуна, тах-сир квачиз тахсир кутаз къланзай ксар гъаъхдиз акъудна. Абур гъильтин гъакимрихъ галаз алакъалбур тир?

- Дульнъядин майданда ван авур процессир Түркменистандин президент Сапармурад Ниязован чандиз къаст ийиз кълан хъунин, Мурадован, Азизован ва чехи къуллугърал алай маса ксарин тахсирикарвилерин делояр акатзава. Залай са себебни авачиз тахсир илтизмай ксар суддин залдай ахъ-удиз алакъяна. Ихтиин суд-дуванар къилем физвай гъалдал Европадин, Америкадин инсанрин ихтиярар хуъдай организацийи, международный судрин юристри гъзвичивалзай. Гъар процессдилай гүгүйнин къецепатан улыквейрин юри-стритрай зал развилини хабарар, чарар, телер агакъайдай. Зи

Инсанвилин нур-ЭКВ гуз...



селок лагъайтлани жеда. Ана чи ва лезги маса хуърерай гзаф инсанар авай. Чебни - нефтяникар. Даркүшрин школада къвед лагъай класс күтаягъайла, стхади зун вичин патав тухвана, хизандал алай пар са тымил къванни алу-дун патал. Им 1964-йис тир. Чара чка, заз лагъайтла, урус са гафни чизвачир. Школада вири тарсар урус чалал тир. Школадин директор за мад сеферда къвед лагъай классда кел хъувунин фикирдад атана. Заз чи школадай ганвай чарче авай къиметар акурла, «къуй пуд лагъай классда келрай, урус чалал ада вичиз фад-фад чирда» лагъайла. Урус чал чир жедалди за вири тарсар хуралай ийдай. Дос-кадал акъудайла, гъич са гафни худ тавуна, тарсни ахъ-дай. Ахла муллими суал гайила, жаваб гуз жедачир. Зун гъавурда акъзвачир эхир, ам квекай рахазватла. Ихтиин вахтара заз “3” къимет эцигдай. Зак хъел акъатдай, вири тарс лагъайла, пуд вучиз язавайди я лугъуз. Күрелди, и четин-вал пуд лагъай четвертда алатна. Заз урус чал са бубат, ахпа мадни хъсандин чир хъана. Школани за анжак “вад” къиметар аваз күтаягъяна.

■ Заз ван хъайивал, ваз музыкант жез къланзай.

- Валлагъ, тир, - ачхудиз, шадвал кваз хъуърэзва Темирхан Эрзиманович.- За чагъян язавай. Поселокдин вири лез-гийризи и кар чизвай. Садра меҳъерик Небит-Дагъдай клар-нетчи Мазанов Буба кылы аваз, къавалчияр атана. Межлисда чит гадайри Бубадиз лугъуда: “И гадани чагъянчи я, адав ягъиз тур сад-къве мақъам”. Адан ваъ лагъанач. Къуна за чагъанчидин чка ва ягъиз гаттунна. Межлисдин эхирдай Бубади зав вичин адрес вугана са къвализ атун талабна. Са юкъуз фена зун. Адан теклиф за гъич гузет тавурди тир. “Вуна чагъян пис язавач, гъавиляй къенлай къулухъ за вун меҳъер-ик тухуда”, - лагъана ада. - Бес школа? - суал гана за. “А месэла за гъялда”, - хиве къуна ада.

Гъа икъ, зун адахъ галаз меҳъеррик физ хъана. Гъелбетда, пулни къвевазай. Гъавиляй школа күтаягъай зун музыкальный вуздик экечиз гъазур хъанвай, амма поселокдин мили-циядин отделдин начальник Фажрудин халуди зи фикирар дегишишарна. “Музыкант вун гъаклани язва, - лагъанай ада, - итимдихъ къилин пешени къанда. Вун къили къалахзай гада я, вакай хъсан опер жеда. Чна ваз вуздик экечдай направле-нини гуда”.

МВД-дин Небит-Дагъдин управленидин ва горкомдин сан-нади тир комиссияди документар ахтармишна ва зун хъяна. Заз СССР-дин МВД-дин Ленинграддин кылини военный ба-сиясадин училищедиз (гила ада Академия лугъузва) на-правление гана. Аниз фейила, чир хъайивал, Түркменистан-дай сад мад авай. Чарджоу шөгердай атанвай гуржи гада. Чакай халисан курсантар хъана. Зур йисуз чна келна. Ахпа лап ахмакъвална. Чехи курсара авайбуру чаз лагъана: “Къун иниз вучиз атайди я? Күтаягъайлди, Камчаткадин военный частариз ракъурзавайди я. Анагар квехъ галаз къадац”. Чна я чир тавуна, я хабар тақына, училищедай хъфин къетлна.

Амма ина акъалтлай къеви къайдада, низам авай ва школадай экъечи хъувуникай ихтилатни авун герек тушир. Авайвал лагъайтла, чун катна. Акайт чайра ийфер акъудай вад ийкъалай чун патрулди къуна ва училищедиз тухахна. Училищедин начальник генералдизни чна мад кел хъийидач лагъана. Чи фикир гъакъыкъиди тирди чир хъайила, ада лагъана: “Къун за армиядиз резек твада. Хтайла, къуна келунар давамарда”.

Түркменистандиндист хтайла, зун Ашхабаддин университетдин юридический факультетдик экечина. Ана военный кафедра авай, гъавиляй армиядиз финни къисмет хъанач. За пуд йисуз университетдин комсомол организацийдин секретардин заместителвилин везифаярни къилем тухвана. Келунар заз садрани четин акъвазайди туш. Яру дипломдин иеси хъайи зун Ирандин сергъятдиз мукъва тир Түркменистандин Гъасан-Къули райондин прокуратурадин силисчилини рекье тунна. Инсанар къенибур, регъимлубур тир. Ина къве йисуз си-лисчивал авур зун райондин комсомолдин къалахдада жел-бна. Захъ галаз университетда келай са гада ВЛКСМ-дин обкомда къуллугъдал алай. Гъасан-Къули райондиндист атайла, ада заз лагъана: “Вуна и яргъал ва сергъятдиз мукъва муга-вучзайвади я? Чаз обкомда къалахдада вун хътин кар алакъ-дай ксар къланзава. Хкведани вун?” Зани разивал гана. Амма, чи фикир къилиз акъатнад. И кардикай хабар хъайила, КПСС-дин Гъасан-Къули райондин комитетти тади серенжемар къа-булна. Заз райкомдиз теклифна, бюро къватлна, зун партия-дин членвиле кандидатвилиз къабула са гъиле-гъил аваз райкомдин административный органин отделдин инструк-торвиле ва ахпа заведуючийвиле тайнарина.

Сифте вахтара заз къалахун четин акъвазна. Гъикъ лагъайтла, за, 25 йисавай жегъильди, прокуратурадин, суддин, къайдаяр хъдай органин, алишверищдин идарайрин къалахдада гъзвичивалзай. Анира чехи къуллугътар къунвайбур 50-60 йисаравай итимар тир. Авайвал лугъуда, ана къуллугъдиз гъуърмет ийизвай. Гъа чехи итимар, кабинетдиз атана, жувас икрамиз акурла, зун вуч ийидатла чин тийиз амукъдай. Ахпа за абуруз лагъана: зи кабинетда жуъредин гъуърметар авун герек туш. Райподин директор къведай: “Темирхан Эрзиманович, флан къит шейэр хканва, абур гъикъла низ маса гуда?” лугъуз. Садазни, вири тукъвениз ахъяя, - лугъудай за. “Бес гъикъ жедани? Райкомдиз хабар тавуна...”, суалдади килиг-дай ам заз. Райкомдин къвед лагъай секретарь урус тир. Садра райкомдин 1-секретарди заз түнбүльгана: “Вуна, Мисриханов, ви хивез ваз талукъ тушир везифаярни къаузыз хътинди я. Вуж вуж ятла чир хъуъхъ”. Урус секретарди ада зеңгиз лагъанай: “Къмир жегъильдик, ада кардин гъавурда аваз къалахзава. Ваз герек шейэр вавай гъаклани маса къаузыз жеда”. Партия-дин Гъасан-Къули райкомда за 1987-йисалди къалахна. И вахтунда за, жуван везифайривай къерех тахъана, универ-ситетдин къецепатан чаларин факультетни күтаягъяна.

Табдак, вири идарайра ришвет къачунин, закондилай кам ятъунин, хала-хатурвал авунин адетар кардик квай. Завай абурун вилик пад къаз жедачир, амма за жув абурун жергей-

калахдай абуруз хабар хъана ва абуру заз чирвилер, ба-жарагъ дульнъядин майданда ишлемишун теклифна.

И кар патални конкурсыр малумарзай. Зани жуван до-кументар гъазурна, конкурсын жоридал ракъурна ва жуван чирвал, алакъунар къалурна. Конкурсдай зун акъатна, амма Түркменистандин гъукумдин къилем авайбуру, “лэгзи я” лугъуз, зи документар элкъурна. Пуд сеферда зи умудар руг авуна. Лап рикъивай кефи хана зи, фикирна: хтана жуван ват-андиз, адвокатдин контора ачуна, зегъмет чуѓвада. Чид-дак, зи бахтунай, алакъунривай яни, къуд лагъай сеферда зи мурад къилиз акъатна. 2004-йисуз Гаагадин международный уголовный судди къалахада теклифна ва захъ галаз пуд йисан ва ахпа мад гъакъван вахтунда икърар кутлунна.

■ Голландияда къун гъикъ къабулна? Гъикъван ла-гъайтлани, чара улыквя.

- Авайвал лагъайтла, чаз вилерин къаникай тамашдайбур, “къун гъинай атанвайбурс я?” лугъудайбур ва маса сувалар гудайбур акурди туш. Белки, къун агъадач жеда, чаз ана къални ва къумекуни гъазурнавай. Суткадин вири вахтунда чи къуллугъда акъвазнавай Йан Лаак лугъудай кас пара дугъ-риди, регъимлуди тир. Ада чаз гъар са патахъай къумекна. Гъелбетда, сифте йисара чал течирвилай паря четин хъана. Зун ва хизан ийфен курсара чал чириз алакъяна, и кар чалай алакъини авуна. Улыкведин законар, къайдаяр, чаз авай ихтия-рар Лаака тамамвилди чирна. Жувакай садни инжилу теж-дайвал, я жувни къеве гъят тийидайвал. Зегъметдихъай, четинвилерихъай киче тушир, намуслу, къени инсанрилай вири крарин алакъазвайди я. Түркменистанда яшамиш же-дайлани, чахъ хъсан дустар, юлдашар хъана. Ахътнбур ина-ни ава. Чи буйайрихъ “гъар са хуъре са къеле эциг” лугъудай хъсан мисал ава. Чна адал амалзава. Дустар авай чада яшамиш жезни четин акъваздач. Чун ина аваз гила цему-жузд лагъай йис я.

* * *

Инал са куъру къейд хъувун герек я. Гъеле Түркменистанда авайла, газабури Темирханаз талукъ чайра чехи къуллугъдал алай мукъабур ава, гъавиляй ада зун хъсан къуллугъарни газва лугъудай. Касни авачир. Вири лезги хчин алакъунрин, чирвилерин, къенивилерин, инсанвилерин дережа хъ-нин нетижада тир. Адан гъар са кардай инсанвилерин нур къвазай ва ида Темирханаз вилицди фидай, гураар виниз хжак же-дай мумкинвал газвай. Чидай са касни авачир Голландияда-ни ада вичиз гъуърмет, авторитетт къазанмишна. Лезги, урус, түркмен, инглис, голланд, түрк ва маса чаларни чизвай юрист, адвокат суд-дуванник акатнавай инсанрин ихтиярар хъз, абуруз къумек гуз тифей улыкве амач лагъайтла, жеда. Исятдани адан къумекдал вил алайбур гъар са улыквела ава. Сагъвал гурай вичиз.

Цийи йисан нумрайрилай чна “Адвокатдин тежрибадай” рубрикадик кваз Т.Мисриханова адвокатвал авур, инсанриз къумек гайи делойрикай макъалаяр гуз гаттунда.

Веревирдер

Вилер нел ихтибарда...

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин
редактор



Дүньядал вилер авачиз къведайбур бажгъат гъалтда. Амма, Аллағыди вилер гана, вахтундилай вилик экв хахъзавайбурун къадар (квахънавайбурун лагъайтлани жеда) къвердавай гәзәф жезва. Ахтынбурукай сад зүнни я. Са вил тамамвилелди хахънава, мұқындахни амайди 30% я лугузыза. Хуз алахънава гъам...

За и веревирдер кхинин себени гъам я. Бұрыкъувиили савадлубурни савадсузар хязавайди туш. Ам вирибурув сад хыз, инсағсузвилелди эгечізавайдан гъавурда, гъайф хы, гъар сад вахтунда ақазвач. Кар-кардай, гар-гурмагъдай фейидалай къулухъ къве гъилип къил къазва, чаряяр ахқаз алахъзава. Арадал вуч къвезза?

Вилерин азарар, гъайф хы, садни къед туш, абур гәзәф я. Гъа са азард гъар са инсандин вичин жүре тәтисрэза. Гъавилиял абура къил ақудунни четин жезва. Садав къазвай дарман масадав къазвач... Хай къв, гыл, кыл, күлни сагъариз жезва. Квадарнавай экв арадал хидай сұғындар, дарман, я тадарақарни ѿтелеги чи патара малум туш. Маса, лап вилик фенвай яргъа улыквейра ахтын техникара ва технология аватла заз чидач.

Вилерин экв кважунилай чехи зулум бажгъат ава. Вилер амачир чан алай инсан квезд? Вуч алақыда адалай? Лугъун мүмкин я, бұрыкъульбүрун къвалер, тамам тешкилтар авачни чи обществоды? Абур яшамиш жезвачни? Чини хейлип кратни ийизва... Бес вири жегиль умымурда, инсанрин юкъва аваз, гурлу кратик кваз вердиш хайи инсандал, вилер кважайла, гъалтзатай гужар ни гысабна?

Залай чехи юлдаш, машгъур журналист, писатель Казим Казимов къве вилни кважнавай фукъара я. Адаз вичин вафалу хизанди күмекзала.

Гъахтын бажарагъту писатель ва муаллим хайи Назир Мирзоев вичин руша хүн хъувуна.

Кыйблепатан Сухокумсқа "Лезги газетдин" редакциядин колективдиз вичин "веледар" лагъай яшлу диде Тагырова Жирият яшамиш жезвай. Ам вичин рухвайри ва сусари хузвай. Газетдиз адап шей-эр (шиирап, поэмаяр), гъилелди кхвиз, ракъурайди гъа шеңберда почтадин къуллугъчывиле къвалихай баркаллу лезги руш, диде, чехи хизандин кайвани Тұтынханым Мигърлиева тир... Ихтиин вири къайгъударрзиз эбеди баркалла къвезвачни!

Мисалар мадни гъиз жеда. Гъикъван күмекар патав хайитлани, вилер кважунин гуж садазни тақурай. Ам гъакъван заланди тирвиял запум ханди машшур ашуқындин вилер ақудиз турди тариха гъатнава. Амма ихтиин гуж бязибурун чипин хушуналди (заз маса гаф жағызвач) къачузва эхир...

Инсандин вилерин экв садлагъана хахънин себебарни алай

вахтунда тімил авач. Месела, цаярик, гүлләйрик, хыткынарунник, маса мусибатрик акатайбур вилерикайни магърум хүн мүмкин я. Ахтын са шумуд кас зал 1999-йисан август-сентябрдин вакъиайнин вахтунда чи меркездин РОБ-диз тұхвана. Ана кылин дұхтурдин заместитель (тыхын көгъель хва тир, рагъметрай вичиз) СЕЛИМХАНОВ Селимхан Гъажимироевич къабулна. Ада гъа геренда тәжрибалу са шумуд дұхтурдиз эвер гана. Зи гъал акур абуру мад аның зун аххайнач. Са вил кважнавай, мұкундахни амайди эхир хыз тир.

Зи вилер, за къатлұзвайвал, сифте нұбатда, жуван саймазвили, гъавурдик квазни, месәладив къайгъусүзилелди эгечүни къакъуда. Заз глаукомадин (вилерин давление) авайди гъа 1999-йисан августдиз лагъанвай. Амма я кыл, я вилер тәзвачир. Заз жув гъакъл галатзавайди хыз тир.

Дұхтуррин патав тефинин къед лагъай себеб - жувал гъалтай "къайгъударрзиз", зи "хатур" кәлинибуруз за пара яб гана. Саки вирибуру чин са вуж ятлани (буба, диде, вах, стха) гъа дұхтурар, абурун операцияр, дарманар себеб яз, бұркъуль хайидакай лугъуз хъана. Вахт таҳънама "бұркъуль" иидай чқадиз тъыл фидан.

Пуд лагъай себеб за жуваз күмек яз авур "къвалин" дарманрихъ галаз алақыну я. Месляттар къалурдай "жерягъарни" тімил гъалтнан. Вилер "сагъариз" жуыребажура тятар, мижеяр, къаар, чаяр, майвайар ишлемишна. Абуру вилерин гъал хъсанарзавайди хыз жедай...

Къуд лагъайди, за жуважувақ ақатай чқадилай къачуз хъайи айнайрихъ галаз алақыну я. Чи шеңберра айнайр маса тағузтай, вилер "ахтармишаваи", "күмек гузтай" піліп, "пешекар" амайди хыз туш. Парабурухъ, вилерин анихъ ақвазвай, маса рекъерайни са образованини авачирди къатлұзвач...

Вад лагъай себеб چаҳ гила хъанавай къван "хуси клиникайр", "кабинетар" лугъудайбурухъ галаз алақыну я. Дугъри я, государстводин клиникайрзіз физ, чарар-цәлар түкүүрзис, вахтар хейлин фидан. Бязи вахтара, чаяр авачиз, анра къабулизни жезвач. Хуси "кабинетчыри", пул гүнни, вун къабулда. Күмек?.. И кар садан рикле гъизвач. Иллаки пулдихъ къанихъ сағыбири. Чин ағзоз жүре рекламани кардик кутазва. Физва инсанар, еке пуларни гана, "вири азарар" гъакъван фад ва регъявилелди "сагъардайбурун" патав. Амма абурун клиникайра тадаракарни, технологиярни, приборарни лап қиын күмек я. Бес пешекарар?.. Цийит техникадизни технологийриз гъахтын пешекарарни герекзавайди рикле гъайитла, хъсан я.

"Лап вини дережайрин технологийриз" са клиникадиз зүнни са дустуни тұхвана. Амма анин виридалайни кылин дұхтурди анжак вичин тарифарна. Тамам са сядта. Күмек клан атанвайдан вилериз килег къванни авунач. Ихтиин "еке бажарагъ" авай дұхтуррин патав гъыл къифида? За тайин себебралди я а клиникадин, я а кылин "духтурдин" тұварар къазвач...

Эхирни 2007-йисан ноябрдин вацра зун, баҳтунай хыз, чи реңдиядиз атай ДГМУ-дин доцент, илимдин кандидат, газетдин хъсан

дустарикайсад тир Сиражидин Жамалудинович МЕГЪТИХАНОВА, гъиль къуна, меркездин Гоголан тұварунихъ галай вилерин больницидиз (РОБ-диз) тұхвана. Ана кылин дұхтурдин заместитель (тыхын көгъель хва тир, рагъметрай вичиз) СЕЛИМХАНОВ Селимхан Гъажимироевич къабулна. Ада гъа геренда тәжрибалу са шумуд дұхтурдиз эвер гана. Зи гъал акур абуру мад аның зун аххайнач. Са вил кважнавай, мұкундахни амайди эхир хыз тир.

И дұхтурри зи кичевални, шаклувилерни вири квадарна. Вилерин хирург Изумруд Гъажигороевна АДЖИЕВАДИ лагъай кепимайри иллаки таъсирна: "За вилер операция авур касарикай 95 процентдиз күмек хъана. 5 процент, гъайф хы, бада фена. Вун хътин, чинал "мергъямат" гаф кхъенвай кас гъа чуру 5 процентдик ақатдани? Жедаң ахтын кар! Сад лагъайди, вун жуважу хинамиш хъухъ. Къед лагъайди, - чун халқа авурдахъ (ца-вуз тұб тұкъурна), пуд лагъайди, захъ, дұхтурдихъ, иннамиш хъухъ. Чун пуд къуват сад хъайила, азардал гъалибвал къачуз жеда!.. За вун сагъарда!"

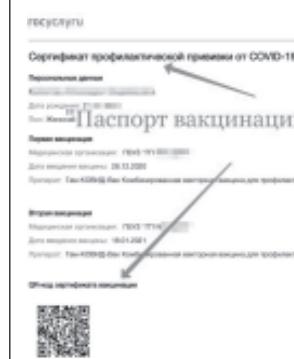
Эхъ, сагъарна касди зун тъя лагъайвал! Гила 15 иис я, захъ амай вишин экв хъуз. Ада, РД-дин лайихъ дұхтурди, кылин категориядін офтальмологди, здравоохраненидин отличникди, заз вири жүррейрин күмекар гузва. Са заз въя, вичел гъалтай вирибуруз! Еке пуларихъни сақъатрихъ въя, вичин кардиз, пешедиз, намусдиз вафа-лу яз, чирвилерихъ, еке тәжрибадихъ иннамиш яз. Икъван ийисара зал а клиникада ихтиин халисан Халкъдин (за и гаф чехи гъарфуннайлай къизва) дұхтурдикай хана, къана рахай сад хъайитани гъалтнан. Я азарлайрикай, я адахъ галаз къвалихъзавайбурукай. Адан сүрет маса тәжрибалу дұхтуррихъ галаз санал въя клиникадин дегельизда вирибуруз аквадай чқадал Гъурметдин досқадал ала. Инал адан руш - дұхтур Заремадин шикилни ала. Дидени, рушни гъакъван чипин пешедиз, кардиз, инсанриз вафалубизни жезвач. Хуси "кабинетчыри", пул гүнни, вун къабулда. Күмек?.. И кар садан рикле гъизвач. Иллаки пулдихъ къанихъ сағыбири. Чин ағзоз жүре рекламани кардик кутазва. Физва инсанар, еке пуларни гана, "вири азарар" гъакъван фад ва регъявилелди "сагъардайбурун" патав. Амма абурун клиникайра тадаракарни, технологиярни, приборарни лап қиын күмек я. Бес пешекарар?.. Цийит техникадизни технологийриз гъахтын пешекарарни герекзавайди рикле гъайитла, хъсан я.

И клиника чи халкъдин къултұпда 1964-йисалай инхъ ақвазнава. Адан кылин тешкилатчырикай сад чи лезги тават, СССР-дин здравоохраненидин отличникдин тұвар къачур гъунарлуда дұхтур Ағи-сат Абдуллағадовна ЭФЕНДИЕВА я. Адан ирс, тәжриба дұхтуринни сестрайрин чехи къефледи къенин шартарларни, галатун тиийжи, давамарзала...

Халкъдин дұхтурар гъа ихтиин касарикай жезвайди я. Халкъдиз сейли яз, халкъдин сагъламвилин къаравулда вири умымурда устад-виледи ақвазнавайбур! Ингье, тъихътин касарал жуван вилер, сагъламвилин гъал ихтиарна кланнатла!

За и веревирдер дамах патал въя, са ни ятла лагъана въя, жуван къисмет икі аталтайвиялай къизва. Келдә, чи инсанри фагъум-фиқирда лагъана. Лутрайрив мұфтыхурурив алдатмишиз тун тавуна, вилер хүз, сифте нұбатда, пешекар дұхтуррин патав фидайдак умуд кваз. Савадлу яз, авамвилизи рөх гүмир! Геж жеда, гъайифарни ише хъифидач...

Тұғъвалдиз - въя!



“Сагъламвилин сертификат”

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Виридуңядын здравоохраненидин пешекарри къейдзавайвал, анжак коронавирусдиз акси раУар ягъунилай ва коллективтін иммунитет арадал атунилай алай вахтунда инсаниятдин умымур ва сагъламвал хаталувилик кутунвай тұғъвал ақвазариз алақъада. Эхиримжи йикъара дүньяда коронавирусдин үйін "Омикрон" штамм пайда хъуни азардиз акси раУар ягъунин лазимвал мадни артхарнава. Идах галаз алақъалу яз регионара веревирд авурдалай къулухъ РФ-дин Госдумади сад лагъай сефердин келенура "Ағалийрин санитариядын эпидемиологиядін гъалар хъсанарунин гъакъиндай" ФЗ-да дегишилтер тун" закон къабулнава. Идах Дагъустандын здравоохраненидин сайтда хабар гузва.

Къабулун лазим тир закон 2022-йисан 1-июндалди, яни зур ийисуз кардик жеда. Ахпа, эгер тұғъвал ақвазариз алақъада...

Инал лугъун лазим тъя, Россиядин Конституцияди истемишавайвал, и жуъредин законар улькведа къетен гъалар арадал атун мүмкин тирада къабулзатайди я. Коронавирусдин галаз алақъалу гъалар пайгардик ақат тавунис килинга къабулзатай мажбури закон гъеле къуватда гъатнава. Ам Федеральный Собранидин аға палатада къед лагъай сеферда келен, Федерациядин Советда веревирд авун лазим я. Ахпа, Конституцияда къалурнавайвал, улькведен Президентдал къул чуғун патал агақъада. И цийивили чи умымурдиз гъыл таъсирдатла, гъавурда твян...

Закондин кылин везифа РФ-дин ағалияр тұғъвалдикай хъун, ам арадал атанвай чуру гъаларын галаз женг чуғун патал мажбури серенжем я. Идах галаз алақъалу яз законда цийи термин - "сагъламвилин сертификат" гъатда. Вице-премьер Татьяна Голиковадин гафаралди, документдиз ихтиин тұвар гуни адан максыздар, дүз тайнарзала, инсанрик къурху күтүр QR-кодрикай законда гафни ава.

Закон къабулайтла, кардик ақатдай цийи жуъредин сертификатар неинки коронавирусдиз акси раб ягъай, гъакъни беденде антителаляр авай вири ағалийривай къаңау жеда. Инал антителаляр гъыл арадал атанатла (азардиз акси раб яна, азарлу хъана...), гъатта азардиз акси яз къецепатан ульквейрин вакцина ишлемешнаватлани ва я азардин лишанар авачиз абу беденде пайда хъанаватлани, важибу туш. Къилинди, инсандин беденде антителаляр ава - сагъламвилин сертификат гузва.

Инал мадни рикел хъис кланзала: дүньяда пайда хъайи залан вири азаррикай (цеңгъер, ярап, полиомиелит, столбняк ва мсб.) инсаннан анжак абуруз акси раУар ягъуналди хъуз алақъана. Идах галаз алақъалу яз сагъламвилин сертификатин чун патал цийивал туш - аял ва жаван чавуз азаррзиз акси раУар ягъунин гъакъиндай документ чашъ гъар садахъ ава.

“Омикрон” фад чклизва

Виридуңядын здравоохраненидин тешкилатдин делилралди, коронавирусдин "Омикрон" штамм и азардин амай штаммрилай фад чклизва. Рикел хъин: сифтени-сифте и штамм ЮАР-да алай ийисан ноябрдин вацра малум хъана. ВОЗ-дин делилралди, са вацран къене ам дүньядин 89 улькведа тестик хъана.

Россияда омикрон-штамм квай сифтегъан къве дүшүшүш 6-декабрдиз винел ақъатна. Ам ЮАР-дай хтай къве туристдик квайди тестик хъана. Россиядин здравоохраненидин министр Михаил Мурашкоди хабар гузайвал, къенин юкъуз чи улькведа ахтын 25 дүшүшүш винел ақъуднава.

Шиқил раижнава

Роспотребнадзордин сайтда хабар гузайвал, и йикъара Государстводин вирусолориядидин ва биотехнологиядидин илимдин "Вектор" центради (ам 1974-ийсалай кардик ква) коронавирусдин

Араб чалан югъ къейдна

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Араб чалан Международный иикъахъ галаз алакъалу яз 18-декабрдиз Ахътегрин машгъур музейда "Аллагъди хъягъай чал" лишандик кваз выставка ачухна. Девлетлу экспозицияда XVII-IXX лагъай асиррин гылини хаттарин Къуръана, чадин алимри араб чалал къенвай илимдин къвалихар, къадим шикиларни документар, мусурман динихъ ва адетрихъ галаз алакъалу лишанлу шейэр ва итижу маса экспонатар авай.

- Дүнъяда 250-далай гзаф улквеяр, 2000 миллиет ва 7000-далай гзаф чалар ава. Аллагъди пак Къуръандинди яз хъянавай араб чал вахинар лап къадимлубуркай сад я. Алай вахтунда и чалал 400 миллион кас рахазва. 240 миллиондил гзаф инсанриз дидин хайди тир и чал 22 улькведа жемятди чил гъукуматдинди яз гыласбаза. Араб чалан, культурадин таъсир (месела, вири дүнъяда ишлемишзвай гыласбар арабринбур я) инсанитидз зурбади я, гъавиляй 1973-йисан 18-декабрдиз ООН-дин Генеральный

рин ктабар, чарап-циарар, абурай кыил акъудун патал, вичив вугун, я музейдиз хкун тавакъу авуна.

- Дағвияр, лезгиар патал араб чалахъ тарихдин иллаки еке метлеб ава. Гъеле VII асирдин эхирдилай эгечина араб чалан къумекдадли чи чилеп арабрин культура, адетар, ислам дин, гъар жуерье илимар атана. Чадин халкъарин чалак вахинадик какахувналди, кье чи къетен культура арадал атана..., - лагъана ада. Ахпа къватл хъянвайбуруз, къилди къачуртла, пак Къуръан арадал атунай, яни Аллагъ-Таалади къилди-къилди



Выставка, адан иширакчияр табриуналди, музейдин директор, РД-дин культурадин лайхху работник Низами Дагъларова ачухна. Ахпа ада къватл хъянвайбуруз выставкадин бяза экспонатрикай сүзьбетна.

"Чи музейда араб чалан къедиц пуд вишев агақына надир къульне ктабар ва документар ава. Абуракай бязибури ингъе куб виликъанва. Къе квэз абур гъиле къадай, килигдай, чал чидай ксарин къумекдадли къекай ятла чирдай хъсан мумкинвал ава. И материалари чеб ахтармишун гъузетзва...", - лагъана ада ва гаф райадминистрациядин къилин заместитель Вадим Агъасиевзагана.

Ассамблеяди ам официальнидаказ ООН-дин 6-чал яз къабулна. 2012-йисалай и югъ араб чалан суваринди яз къейдзава, - лагъана ада.

Араб чалан илимдад, каллиграфиядал машгъул, вичин къвале араб чалан гъилин хаттарин девлетлу ктабхана къватнавай, жегыплиз араб чалан ва мусурман диндин тарсар гузвой муаллим Ширинбег-гъажи Мирзоева инсанриз садвал, илимлувал, тербиялувал ва диндал мъякемвал арадал гъунин карда араб чалан важибувиликай гегъеншдиз сүзьбетна. Къульне къвалера араб чалан чипз фикир тағузтай бубай-

суюрай Мегъамед Пайгъамбардиз ракъурнай, пайгъамбар рагъметдиз фейдалай къулухъ сад лагъай халиф Абу Бакран, пайгъамбардин къинардай хусуси къуллугъчи Зейду ибн Сабитудин ва алимрин (чеб вири Аллагъдин рагъметдик кваз хъуй) Советдин къумекдадли, пай-паяр хъана, къванерал, къарабрал, хамарал алай Къуръандин аятар санал къватл хъувуна, Къуръандин сифте ктаб арадал атунай ва ам халифатдиз раиж авунай итижлу сүзьбетна.

Музейда выставка са вацра давам жеда.

Устадвилиз къимет гана



Цмуррин юкъван школадин бинедалглаз Республикадин "2021-йисан муаллим" конкурсын Стап Сулейманан райондин муниципальны пайкылы фена. Ам ачухунин мярекатда райондин къил Нариман Абдулмуталибова, образованидин управленидин начальник Гъульсейн Шихбабаева иширакна.

Хазран КЬАСУМОВ

Конкурсын муниципальны пай "Методикадин устархана" ва "Тарс" хилерай къиле фена. Ана Эминхурун юкъван школадин сифтегъан классирин муаллим Дульбер Гъажибоговади, Герейханован 1-нумрадин ва Курхурун 1-нумрадин юкъван школайрин урус чалан ва литературадин муаллим тир Гъамият Зейнудиновадини Милейсат Межидовади, Агъа Стап-

ровади, Цмуррин юкъван школадин сифтегъан классирин муаллим Дульбер Гъажибоговади, Герейханован 1-нумрадин ва Курхурун 1-нумрадин юкъван школайрин урус чалан ва литературадин муаллим тир Гъамият Зейнудиновадини Милейсат Межидовади, Агъа Стап-

Къазмайрин юкъван школадин ва Къасумхурун 2-нумрадин юкъван школадин математикадин муаллим тир Надежда Фатаховадини Аксана Гъажибоговади, Цийи поселокдин юкъван школадин химиядин муаллим Саида Абдурагымовади ва Цицирин юкъван школадин биологидин муаллим Айна Имамовади иширакна. Абурун устадвилиз ва алакъунриз жюриди (председатель - райондин образованидин управленидин начальницин заместитель Къачабег Аминов) къимет гана.

Конкурсын нетижада "2021-йисан муаллим" тварциз Агъа Стап -Къазмайрин юкъван школадин математикадин муаллим Надежда Фатаховади лайхху хъана. 2-чка Милейсат Межидовади (Курхурун 1-нумрадин юкъван школа), 3-чкаяр Айна Имамовади (Цицирин юкъван школа), Дульбер Гъажибоговади (Цмуррин юкъван школа) ва Саида Абдурагымовади (Цийи поселокдин юкъван школа) къуна.

Гъалиб хъайи муаллим Надежда Фатаховади Республикадин конкурсдин зонадин паюна иширакда.

Эминан алемдай Къах тъур кац¹

Им заз еке зулум хъана:
Къах тъуна къутягъна каци.

Хелвет гъалтна², зун тахъана,
Хупл шадвал темягъна каци.

Душмандиз ам ширин хъана³,
Хупл ажайиб хъуруръ⁴ хъана!
Зи гъал пашман, серин хъана,
Къведай тъек ифрагъна⁵ каци.

Зун авачир вахт фагъумна⁶,
Гъиливиди хай юкъвар⁷ къуна,
Хурукай са тике туна,
Ам михъиз къутягъна каци.

Кацин сиве акъуна⁸ къуш⁹,
Зи рикелай и кар физ туш¹⁰,
Къвери къван икрагъна каци¹⁹.

(Етим Эминан и шиир чапдиз гъазурайди
ва ада баянан гайиди Мансур КУРРЕВИ я)

¹ И шиир 1941-йисуз М.Гъажиева акъудай Е.Эминан шииррин къватлалда "Къах тъур кац" твар алай 5 бендинин эсер хъиз сифте яз ганвай. 1980 ва 1995 лагъай иисара Г.Садыкъиди акъудай классиции шииррин къватлалда шиир 4 бендинин эсер хъиз ганва. Гила Ахътегай и шиирдин араб гъарфаради къенвай цийи, 7 бендиний ибарат вариант чаз гъатнава. Цийиз гъатнавай вариант, герек тир баянари галаз, чна газетда гузва.

² Икъван чавалди акъатай и шиирдин варианттра инал "гъатнавай" гаф алай. Чаз гъатнавай и шиирдин цийи вариантда инал "гъалтна" гаф къенвена. Чи фикирдалди, инал "гъалтна" гаф ам авай царцин манадив артух къазва.

³ И бенд 1941-йисуз акъатай Эминан шииррин къватлалда и журеда ганвай:

Душмандиз ам ширин хъана,
Хупл ажайиб къуруни хъана!
Зи гъал сефил, пашман хъана,
Къведай тъек ифрагъна каци.

1980 ва 1995 лагъай иисара акъатай къватлалда абур тукъурай Г.Садыкъиди шиирдик и бенд худнава. Чи фикирдалди, и кардин себеб Эмин къейидалай къулухъ и бендиник акатнавай гъалатлар а къватлалар тукъурайдаз паря яз акун я.

⁴ Хъуруръ - инал: яланат. Икъван чавалди ашкара тир бендинин и чадал, винидихъ къалурнавайвал, "хъуруни" гаф алай. Гъелбетда, и гаф Эмин къейидалай къулухъ бендиник акатнавай гъалатлар я, вичи царцин рифма чурзавай ва слогрин къадар герек къадардилай артух ийизвай.

⁵ Ифрагъун - фирағун, гъяркъу авун.

⁶ И бендикъван чавалди акъатай шиирдин варианттра авачир.

⁷ Юкъвар - инал: къвалин гъайвандин къахуниз элкъурунавай жендекдин вилик квай къвачер. Къахунин къвачер, гъилеривиди хазвайди" я. Къве патахъди ақъажнавай къахунин вилик квай къвачер шаирди, чаз чиз, юкъвар яз, яни ақъажнавай гъилер яз гъисабава.

⁸ Икъван чавалди акъатай къватлалра и гафунин чадал "хъурун" гаф хъизизвай. Вилик квай гаф "сиви" журедин въз, "сиве" журедин къалубда хъуни ва царце са слог бес тахъуни инал "акъуна" гаф хъун герек тирди къалурзава.

⁹ Къуш - инал: зегмет чигун тавуна, гъатзавай хийир.

¹⁰ И цар чаз гъатнавай къхнира икъ къалурнава: "И кар зи рикелай физ туш..." Царце авай авай артух хъун патал ада, авай гафарин чакар дегишарна, и цар 1941-йисуз М.Гъажиева винел акъудай журеда чна инал ганва.

¹¹ Уна бейгъуш - "авуна бейгъуш" келимадин къуру жууре. Бейгъуш авун - къил къилелай ракъурн.

¹² Фери - фейи.

¹³ Тамам гъери - инал: къук, гъери хъиз тъямул зат.

¹⁴ Гъазаватун - инал: ажгульдураказ са кар авун.

¹⁵ И бенд сифте яз гузва, ам идалай вилик экв акур и шиирдин вариантра авачир.

¹⁶ Икъван чавалди акъатай и бендинин варианттра инал "Фатъир" гаф алай. Чаз гъатнавай вариантда адан чадал "Етим" гаф къенвена. Чи фикирдалди, инал "Етим" гаф къен дузы я, вучиз лагъайтла, "Фатъир" гаф Эминан лакъаб хъайди туш, ам шаирдин пъвчии стха Меликан лакъаб тир.

¹⁷ Къягъун - ничхирад къадай ракъар гъазур къайдадик кутун.

¹⁸ И цар къедалди ашкара тир варианттра икъ ганва: "Къяна ада яхъ са ракъар..." Гъелбетда, и царцин гафар лезги чалан къхнирин къайдайрив къадайвал авач. Чаз гъатнавай шиирдин вариантда и цар ихътиди я: "Къягъана ада са ракъар..." "Инал "къягъана" гаф "къяна" гафунин нутъатдин жууре я. "Къягъана" гаф адан литературадин чала авай "къяна" къалубдал эvez авурла ва царце герек къадар слогар хъун патал "на" гаф царцин къутурла, арадал къевзай цар чна инал ганва.

¹⁹ И цар чаз гъатнавай вариантда икъ къхнира: "Къвери къеван вун икрагъна каци..." Ина авай "къвери" гаф 6 лагъай бендинани гъа къалубда хъуниз килигна, ам "къвер" гаф хъиз къуру жууре ийиз жедач, гъакл хъайила, царце авай слогар къадар герек тир са слогдин тимиларун патал чна царцинкай "вун" гаф хъуднава.

Туристар желбдай мумкинвилер

Амина МУСЛИМОВА

18-декабрдиз Стлал Сулейманан районда “Туристар патал рекъер ва абур желбиз жедай чаяр” месэлдай стратегиядин сессия кылине фена. Анал муниципалитет аваданламишунин ва еримлу авунин, гъакини милли меденият хүннин, ам агъалийрин гөгъенш къатара раиж авунин сергъятра аваз, туристар патал къурулушар ван къуллугъар санлай еримлу авун таъминарунин, гъакини сиягъатчияр гъар жуыре хилериз желбийиз жедай цийи чаяр арадал гъунин месэлэяр веревирдна.

Мярекат райондин кылини месляти Заур Къагъриманова кылине тухвана. Анал райондин кыл Нариман Абдулмуталибов, РД-дин туризмдай ва художественный сеняткарвилерий министр Эмин Мерданов, милли политикинин кылини тарабирий министр Энрик Муслимов, туризмдай ва художественный сеняткарвилерий министр заместитель Абдула Мегъамедов, гъа и министерстводин госпрограммаяр ульмурудиз кечирмишунин управлениеин начальник Нариман Рамазанов, Россиянин государстводин туризмдин ван къуллугъар университетдин Махачкалаада авай филиалдин директор Зульмира Ханбаева, РД-дин культурадин ирс хүннин Агентствоин руководителдин заместитель Таиса Алибутаева, тарихдин илмий доктор Замир Закариев, “Lekittravel” турфирма арадал гъай Анзор Агъамирзоев, РД-дин туризмдай ва художественный сеняткарвилерий министерстводин “Дербент-2000” ГБУ-дин директор Руслан Агъамедов, са жерге маса идарайрин пешекарар рахана.

Сифте Нариман Абдулмуталибова мугъманриз тебрикин гафар лагъана. Ахпа ада квайт хъянвайбур Стлал Сулейманан райондин тарихдих, къетленвилерих, яшайишдинни экономикадин жигъетдай алай вахтунда авай гъалдих ван мумкинвилерих галас танишнара.

- Чи чил берекатлуди, инсанар мугъман пересар я. Жемят къянун-къайдадал амал ийиз яшамиш жезва. Гъа са вахтунда ина, республикадин маса районра хъиз, четин месэлэярни авачиз туш. Ихтилат сифтени-сифте яшайишдин месэлэйрикай, хуярерин къурулушар лазим къайдада тахъуникай физва. Муниципалитет 16 къватлалдик акат-заявай 39 хуруйкай ибарат я. Абур дагъулух, дагъдин ценерив гвай ва дүүзэндин чайра ава. Эхиримжи переписдин делилралди, районда 61 000 кас яшамиш жезва, - къейдна райондин кыли.

Малум хъайвал, эхиримжи йисара райондин АГК-диз тахминан 4 миллиард манат къилдин касарин инвестицияр серфнава. Са къадар хилерай ина Советрин девирдин хътина агалкунар хъяна. Санлай къачурла, районда зурба къуд агохолдинг ава - “Полоса”, “АлиЯк”, “Восход” ва “Зардиян” ООО-яр. Абуру райондин экономикадин бине тешкилзана. Ина гъаслизавай пуд сүрсөт - дагъдин минеральный “Рычал-Су” ва “Мевер” ятарни нэхв - федеральный дөрөжада алишверишдин сетра маса гузва. Гъа са вахтунда архитектурадин, шегъер эцгүнин планра са къадар четин месэлэяр ава. Хуярерин агломерациядин месэла вилики тухуниз талукъ мастер-план түккүүрүни сифте нубатда гъа и месэлэяр гъялун лазим я.

“Яшайишдин месэлэяр гъялунин карда чаз еке күмек меценатри гузва - давамарна Н.Абдулмуталибова. - Икк, Марат Шайдаева Цмурдал школа эцгина. Гила лагъайтла, школа-интернат эцгүнин ван чиркин ятар михын ийидай тадаракег түккүүрүнин проектдинни сметадин документация газурзана. Имам Яралиева яшайишдин, культурадин, инженервилан ван спортивдин са шумуд объект, гъа жергедай яз Алкъвадар Гъасан эфендиин музей, Кварчагъарин хүре чехи спорткомп-

лекс эцгина. Меценатди алай вахтунда лезги къулььунин “Леккур” академия, зурба спорткомплекс ва са жерге маса объектар эцгүнин проектар газурзана. Меценат Салман Бабаеван күмекдади Агъа Стлалрин-Къазмайрин хүре алай аямдин истемишунриз жаваб гузай пуд мөртебадин мектеб эцгизава. Гъакини ада аялрин бахча эцгүн патал проектдинни сметадин документация түккүүрзана. Районда зурба инвестиционный проектар ульмурудиз кечирмишунин ван мергъяматтувилин къалахра иштиракзайвай мад са меценат Фирзу Керимова я. Ада райондин Гүнэ пата агъалийрин сагъламвал мягъемардай ва клубин идарайр, мектеб ван аялрин бахча галай чирвилер гүнинни тарбияламишунин комплекс эцгүнин ван, гъелбетда, чи райондин дамах тир “Кул-Ятар” санаторий-профилакторий еримлу авунин проектдинни сметадин документация газурзана.

Ибур, гъелбетда, къалахдин цийи чаяр арадал гъидай, райондин туристар желбдай ва талукъ тир къурулушар вилики туҳудай себебар я. Идалайни гъайри, чахъ күлтуралдин тарихдин жигъетдай важиблу, гъакини пак чаяр, памятник, тёбиатдиннин ял ядай объектар ава. Стлал Сулейманан район яшамиш хүн патал иллаки къулайди я. Ина туристилин къурулушар арадал гъун патал лап хъсан шартлар ава.

Эмин Мерданов, минтуризмди ульмурудиз кечирмишавай госпрограммадин сергъятра аваз, Стлал Сулейманан районда Испикрин хъенчин къапар газурзана кар арадал хууних элкъурнавай къалах кыли тухувайдакай лагъана. Ада малумарайвал, алай вахтунда Дагъустандин мулкунал туристи сиягъат ийидай рекъерин сеть газурзана. Адан сиягъда туроператоррин 66 маршрут гъатнава. Стлал Сулейманан районни республикадин таъланадин туристилин маршруттик ква. И проектдин сергъятра аваз “Шаир Стлал Сулейманан ватандиз сиягъат” маршрут түккүүрнава.

Ада гъакини райондин промышленный туризмдин хилера иштиракунизи эвер гана.

Энрик Муслимоваз гаф гудайла, Заур Къагъриманова Минниадин күмекдади Стлал Сулейманан районда и мукъвара Алкъвадар Гъасан эфендиин 187 юс тамам хъуних галас алакъалу яз кылине тухвай международный форумдин важиблувал къейдна.

“Ина туристар патал къешенг чаяр газаф ава. Кылди къачуртла, диндин рекъяр туризм вилики туҳуз жеда. И мукъвара кылине феий форумдиз Кыргызистандай атай мугъманри райондин акунрал, важиблу чайрал, агъалийрин мугъманпересвил гъейранвална. Абуру иниз къедай ийисү чехи дестеид кваз мад хтун къетла. Районда гъакл милли түннин туризмдин вилики туҳуз жеда - чахъ анжаки чи халкъдиз хас, амма саки рикелай ракъурнавай түннин газаф ава. Мад са хел лезги чал хүннин ван еримлу авунин талукъди я. Имни чалал машъул касар желбдай тереф я”, - теклифа Э.Муслимова.

Гүзгүнлөй рапахайбуру Стлал Сулейманан райондих туризмдин хилляй авай мумкинвилер Дербент шегъердих галас алакъалу авуникай, туризмдин центр арадал гъуницикай, түннин фестиваль кылине тухуникай, сиягъатзайбурун чехи дестеид яшамиш жедай чаяр түккүүрнүнчай, мугъманар къабулзай терефда къалахзайбурун пешекарвилерин дережа хажуникай лагъана. Гъакини инал къве месэла къарағарна: Кыбделепатан Дагъустандин тарихдиннен медениятдин музей арадал гъун ван Къасумхурун къве мукъуль арада вацлун чөрөхар хизанар галас ял ягъун патал аваданламишун.

Районда археологиядин хел вилик тухунхыни гележег авайдакай рахана. “Ина илимдин рекъяр ахтармишунар истемишавай памятник газаф ава. И ван винидих лагъанай са жерге маса месэлэяр чна исята рееспубликадин гъукуматдих галас гъялз алакъана”, - алава хъянара райондин кыли.

Машгъур чкадиз элкъурдайвал

И мукъвара Къурагъ райондин администрацияда муниципалитетдин кыл Замир Азизов кылы@dag.putnik.tour турфирмадин ви@dagestan.extreme.jeep.tour проектдин руководитель Эмир Фаталиев авай в турфирмайрин, мугъманханайрин иесийрикай, журналистикай, маркетологикай, этнографикай ва тарихийрикай ибарат делегациядих галаз гүрьушшиш хана.

Гүрьушдада районда туризмдин хел вилики туҳунин, сиягъатчияр патал къулагъар шартлар тешкилунин месэлэяр веревирдна.

Къецепатан регионрай атанвой делегациядик «Цийи маршрут» (Москва) турфирмадин руководитель Мегъамед Дибирмегъамедов, Урусрин Географиядин жемиятдин член, Travel Ivanova клуб арадал гъанвай Ольга Иванова (Москва), Akhmed_tur компаниядик руководитель Агъмед Хасаев, и компанийдин пешекарар тир Зарема Хасаева, Магъмуд Магъмудов, “Этнотур - Дагестан” турфирмадин белед-экскурсовод Константин Демченко, са жерге маса карханайрин ва компанийрин векилар квай.

Райондин кылих галаз хъайри гүрьушдада мугъманри туристар патал къешенг чайрарив түннин гудай чаяр ван мугъманханай арадал гъунин месэлэяр веревирдна. Райондин кыли и къалах муниципалитетда гилье къунвайдакай, и карда къвенквичевал авур Эмир Фаталиевас лазим тир вири журедин къумекар гуз газур тирдакай лагъана.



Делегатри къейд авурвал, райондин гөгъенш майданра хабар авач, адап мумкинвилер малум туш. Гъаниз килигна, турфирмайрин иесийри чеб иниз туристар гызычилиши жедайдакай ва Къурагъ райондин мумкинвилер раиж ийиз алахъдайдакай, идалди район республикадин туризмдин картадал машгъур чкадиз элкъурдайдакай лагъана.

Гүрьушдилай гүзгүнлөйн изтиракчияр Эмир Фаталиевас галаз санал райондин итикли, гүзел чайриз, месела, саки квахънавай Къуучхурун хуруз, Хвережиз, Кекен дагъдин күкүлгүл аладай дүүзендиз, Къурагърин Мирки дагъардиз. Яд гур-гур чарчардиз, Каурвириз килигиз фена.

Цийи вилер

ДАССР-дин 100 юс тамам хъуних галас алакъалу яз 20-декабрдиз Мегъарамдхурун районда яшайишдин рекъяр важиблу ругуд объект ачхана, абуруй вад - Азадогъли, Къеплир-Къазмайяр, Хожа-Къазмаяр, Целегүн ван Гилияр хувера федеральный “Шегъердин къулагъар шартлар тешкилүн” проектдин сергъятра аваз ачханавай паркарин чакар я. Ругуд лагъайди - “Мегъарамдхурун сельсовет” администрациядин драмат.

Абур ишлемиш вахкунин шад мярекатра Мегъарамдхурун райондин кыл Фарид Агъмедова иштиракна.

“Чахъ чи хуверр гъар жуыре яшарин агъалийрикай ял ягъиз жедайвал аваданламишдай мумкинвал хъана им га-

лаз-галаз пуд юс я. И месэла чавай федеральный ва республикадин властри күмекдади кылиз акъудиз алакъазава, - лагъана ада Азадогълидиг агъалийриз агалкүн мубарак авурдайт күлгүлүх. - Паркарин ихтигин чакарин проектир түккүүрдайла, чакарин агъалийрин итикар ва иштияжар фикирда күнвава. Ихтигин къалах райондин маса хувера-ни давам жеда. Къенин юкъуз, республикадин Кыл Сергей Меликован тапшургудалди, жемят патал ял ядай чакар арадал гъунилай гъайри, рекъер түккүүрнин, агъалийр ерилу хъвадай целди таъминарунин месэлэярни тъялзава”.

Райондин кыли паркунин чак түккүүрнин карда иштиракай вирибуруз чухсағул малумарна.

Арзаяр вилив хъузва

РД-дин къецепатан ульквейриз шей маса гуз күмек гүннин централди Арабрин Сад хъянвай Эмираттин (ОАЭ) майдандиз акъудунин ва дад акунин дезгейрал эцгүн патал рееспубликадин хуруну майишатдин сүрсөт гъасилзайбурун арзаяр къабулиз башлашибиззайвайдакай хабар гузва.

“Ихтигин тәжрибадикай идалай вилик Россиядин 45 компанияди менфят къачуна. Чипин сүрсөт ихтигин павильонра майдандиз акъудунин нетижада абуруй къецепатан ульквейриз маса гузай продуциядик къадар хейлип артухариз хъана. Гъасилзайбурун сүрсөт къе-цепатан ульквейриз маса гуз къанзазай карханайриз талукъ са жерге истемишунар газаф ава, гъа жергедай яз - налогрин бур-



жар тахъун ван я ихтигин къалахадал машъул хъунал сергъятивилер эцгүн тавун”, - къейдзава идарадин пресс-куллугъди.

Тарихдин ирсинай

Шериф ПАШАЕВА, тарихчи

(Эвел - 49-50-нумраира)

Гъар гъи дуьшувьща хъайитлани, чун а кардал шад я хъи, халичаяр гъасилунин гъерекат яваш еришринди ятлани, амма ам башламишнава. И вахтунда чна ягъалмиш тахъун ва гъалатдин рекъяр фин таувун патал саналди къвалахна къланда. Чаз а кар къетлендаказ къеид ийиз къланза хъи, сад лагъайди, чи проект умуми миллетдинди я. Адахъ тайин тир хурухъява я райондихъ галаз са гъихътин ятлани ала-къа авач. Ам коммерцияндии туш ва адан мурад къазанжи къачунни туш. Им халкъдин проект я. Адан халкъдинвал квекай ибарат я?

Чна вирина тарсар гудай курсар (классар) тешкилун ва абур гамарин къилин са тешкилатда сад авун фикирдиз къачунва. Герек вири месэлайр (чирвилер гүнин, халичаяр хурунин методикаяр гъялунин, технический шикилар яратмишнин, производстводин, гъазурнавай

кар патал гам храдай устадар, и сенят неシリлай неシリлди фин, кардиз авай итиж, бажарагъ, чирвилер ва пешекарвили тежриба герек я.

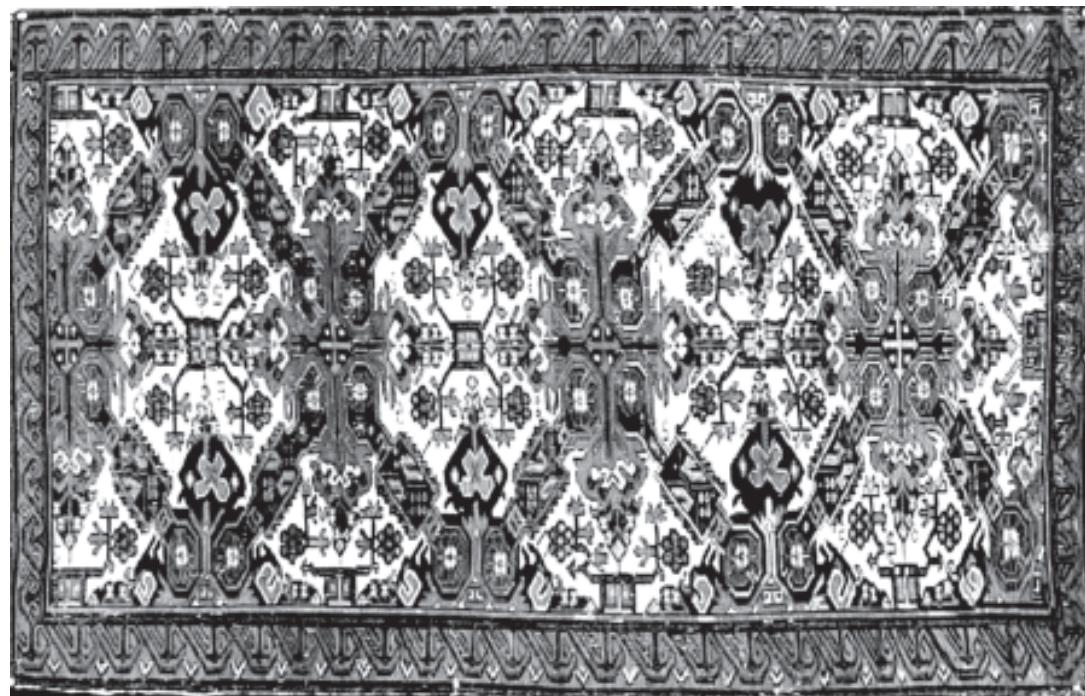
Къилинди ам я хъи, гамар хурунин сеняттал рикъ тахъайлta, кар чкадилай юзадач. Гъавиляй проект къилиз акъудун патал, вич гъикъван важиблу ятлани, пул и карда къилинди туш. Къланза вайди и сеняттал рикъ алай инсанар я. Абурувай проектда саналди къвалахиз, чирвилер гуз, милли нехишар регистрация ийиз жеда. Эгер ихътин инсанар тахъайлta, арадал са затлени къведач. Ихътин проектда сифте чкадал бажарагъ, тежриба, пешекарвал ала - милли сергъятра гамар хурун гележегда къвачел ахкъулдуни пуд "кит".

Анжак идалай къупухъ инвестор ва финансар важиблия я. Гъавиляй, гъурметлу лезги ватанперес карчиярни финансистар, чна квезд пешекар гамар хурунин проектдин меценатарвиле экъечунис эверзава. Чипихъ мумкинвилер авай вирибуру жуwan халкъдиз күмек це! Къазанжияр патал вай, миллетдин сеняткарвал къвале ахкъулдуни патал. Ида квезд къазан-

водства да дуьнъядин тежриба дериндай чирзава. Тежриба гъам экономикадин, гъамни идеологиядин къвалахиз талукъя. Чешне яз чна Иранда авай хизарин цехрин, яни екебур тушир производстворин септрин тежриба къячун къетлана. Ина са тухумдин векилри къвалахава. Виридахъ чипин везифаяр ава, абур вири къвалахиз авай ташкын ташкын. Аялриз лап гъвечи яшдилай эгечина сенятдин чирвилер гузва. Саки вири чипин къвалахадал ашукъ я. Технологияни еридин рекъяр масад я. Абуру гамар лап тимил алаторин къадар ишленишуналди гъилелди гъазурнавай ва тлебии ранг янавай гамунин гъаларал хразва. Фабрикайри гъасилнавай гамунин гъалар гъилелди гъазурнавайбурулай тафаватлу жезва.

Сифте чна гъазур ва чипин ранг янавай гамунин гъалар Ирандай маса къачуна гъида. Гъа са вахтунда сар гъялунин ва гамунин гъалар гъилелди гъазурнин рекъяй цехар яратмишун фикирдиз къачунва. И къвалахар къилиз акъудайтлани жеда. Месела, гъалар къвале гъин-

Лезги гамар хурунал чан хкунин рехъ



халичаяр маса гүнин, выставкаяр ва презентацияр тешкилунин месэлайрай лезги гам храдайбурун милил сад тир къурулушди кваз вилик тухун.

И къурулушки, сифте нубатда, вирина виниз тир дережада сенят къвачел ахкъулдуни. Кавказда гамар хурунин рекъяй квадарнавай къвенкъивечивал хурунин, милли культурадин и сенятдин къумекдадли дуьнъяди лезги халкъдин кесер-лувал хкажунин мурад эцигнава. Ахпа жуwan милли брендлик, конкуренциядиз жаваб гуз жедай гамарин продукция бинедиз къачуна, халичайрин коммерция вилик тухуда. Анжак гъа и жуьреда чаз квадарнавай сенят къвачел ахкъулдай ва вири сагълам яратмишунрин халкъдин къуватриз умъмур хгудай мумкинвал жеда. Са къазанжийриз фикир гуникай хийр жеда.

Эгер вичихъ пулдин таъватар авай гъар са инсандиз, умуми кардиз къумекдай гульгуль авачиз, вичи-вичиз производство тешкилиз кълан хъайитla, месладив комплекснайдаказ ва пешекарвиледи эгеч таувунмаз гъиле къунвай кардихъ агалкъун жеда. Са пуларивайн буш чкадал гам хурунин сенят къвачел ахкъулдуни вири къумек гуз жеда. И

жияр къачунилай хейлин гаф хийр гуда. Чна вири райониз лезги гамар хурун къвачел ахкъулдуни умуми миллетдин проектда иштиракунис эвер гузва. Чун, сад тир къуват хъана, саналди вилик фена къланда. Проект ашкъи авай вирибурувай иштирак ийиз жедай ачуҳди я.

Чна винидихъ къеид авурвал, сифте кам аялриз за жаванриз чирвилер гун я. И кар патал маҳсус пособияр, ктабар ва онлайн видеотарсар герек я, яни - тамам пешекарвиледи чирвилер гудай программа. Вирибурувай цехриз къвез, устадри гамар храдай жуьредиз килигиз жеда. Шегъерра, поселокра, хуэрера авай гаф аялар ихътин мумкинвилерай магърум я. Идахъ галаз санал, вирина гамар хурун машгъурун герек я. Адан къиметлувилини ва чи умъмурда гереквилини кар экономикадин менфятлувиле ава. Маса тереф: юридический гъазурвал, халкъдин сенятар хурун ва вилик тухун патал федеральный ва республикадин вири законар савадлудаказ ишлемишун.

Са шумуд гаф производстводин гъакъиндайни лугъун. Чна, советрин девирдив гекъигайла, эсиллагъ маса производстводин къурулуш фикирдиз къачузва. Жуwan хусуси рехъ къун патал за гъар жуьре улквейрин гамар хурунин произ-

лелди гъазурна, абур цехдиз вахкудай мумкинвал ава. Гъа икъл, сенятдин гъар жуьре яшара авай агъалиярни желбиз жеда. Гележегда чна гъалар рангарал вегъинин къвалахар гъиле къада. И кар патал чипихъ гъалар къупдик кутадай алакъунар авай жуwan химикар-технологар гъазурна къланда. И жуьредин материал за бес къадарда къватлана.

Аквазвайвал, проект вири терефрай гъайбатлуди я. Чна адал къвалахиз къве яис хъана, и кар давам жезва. Алай вахтунда проектдин асул кълабул гъазур я. Чаз идан нетижада вуч къачуз къланза ватла чида. Амай вири крат гъалариз килигна дегиш хуун мум-

кин я. Чун умудлу я хъи, гележегда чна и проект РД-дин халкъдин сенятрин комитетдин килигун патал рекъе твада.

За и макъалада чи проектдин гъакъиндай къурелди субъетна. Эгер итиж арадал аттайtla, чна амади гегъеншдиз ачухарда. Са гъихътин ятлани районра, хуэрера и проектда иштиракиз гульгуль авайбуру ва абурухъ теклифар аваз хъайитla, чун вирибуру патал ачухъ я ва абуру лагъай гафар бинедиз къачуз, инсанриз яб гуз гъазур я. Чаз вирибури чи къатунрик дегишвилер кутун гереквилини гъавурда твад къланза. Чун гъар са къвализ саламатвал гъизвай гаф гульчег адетрин сенят арадал хурунин чарасузвилини гъавурда акуна къланза. Къилинди ам я хъи, и вахтунилай чи лезги культура арадал хурун къвалах башламишда. Чна гъелелиг анжак гамар хурун фикир желбазава. Гъык лагъайлta, гамар хурун чи халкъдин къилел алай вичин жуьредин таж я.

Лезгияр вири дуьнъяди неинки алим-ралди ва камаллу инсанралди, карчийралди ва спортсменралди, гъык вичин халичайрайни чи халкъ вири дуьнъяди машъурна. Им, гъакъикъатдани, чи сифте сенят ва халкъдин культура я. Ша чна ам вири къуватралди арадал хин.

Итижлу теклифар

Абад АЗАДОВ

Яцран 2021-йисни эхирдиз къвезва. И вахтунда чи республикада рикъел аламукъдай гаф вакъиаяр къиле фена. Абурукай газетрани къхена, телевиденидай, интернетдин сайтрайни хабар гана. Саки вири министерствоири, ведомствоири, карханайри, обществени тешкилати йисан къене авур краин нетижаяр къазва.

И мукъвара Дагъустандин писателрин Союздани Дагъларин улкведин писателар, шампар, яратмийшдай ксар къватл хъанвай. Абуру Союздин председатель Мегъамед Агъмедован гъахъ-гъисабдихъ яб акална. Заседанида Россиядин писателрин Союздин председатель Николай Ивановани иштиракна.

- Гъурметлу юлдашар, жуван раҳунар зун сефил, пашман кардилай авуниз мајбур жезва. Жуъреба-жуъре азарар, яшар ва маса себебарни аваз, цы Дагъустандин писателрин Союздин векилрикай къад кас къван хкатна. Ша чун абур рикъел хуун, абурухъ яс чуғун патал са декъикъада кисна акъвазин. (Заседанидин иштиракия къвачел къарагъна ва кисна).

Рагъметдиз фейбурукай къульд кас Союздин правленидин членар тир. Чна абурун чкадал исятда цийи ксар хъя хъувун лазим я. (М. Агъмедова правленидик кухтун патал писателрин фамилияр къелна ва иштиракчирри, сес гана, абур хъяна).

Санлай къачурла, яис писди хъанача, - лагъана М. Агъмедова. Хейлин писателрин юбилейриз талукъ мярекатар къиле тухвана, Россиядин писателрин Союздин членвиле жегъил къуватар къабулна, шегъерра ва хуэрера агъалийрихъ галаз гурушар тешкилна. Членвилин цийи билетар дегишарна. И кар гъеле давам жезва. Чи писателри ва шайрири чи хайи ва урус чаларал цуудралди ктабар акуйдна.

М. Агъмедовай чешне къачуна, милли секцийрин реъберини (лезги, къумукъ, лак, дарги, табасаран, ногай...) чи авур къвалахрикай ихтилатна. Къилди къачурта, Владик Батманова лагъана: "Лезги секцияди, къенин гъалариз килигна, вичин къвалах тешкилзана. Исятда чи вилик акъвазнавай къилин месэла дидед чал хуныхъ, ам ақалтзавай неシリз чирунихъ галаз алакъалу я. Гъык лагъайлta, чап чин тийиз, чи ақбуздавай ктабар къелдайбүрни жеда эхир. И кардик жуван пай кутун патал секциядин, гъык "Лезги газетдин" ва районрин администрациин, меценатрин къумекни галаз Cтран Сулейманан шириар лап хъсандиз къелнай конкурс ва дидед чалал диктант тухвана. Конкурсдин гъалибчийриз пулдин премияр ва дипломар гана".

Рахай юлдашри писателар къеве твазвай месэлайрикайни малумарна. Дидед чаларал писателрин ва шайирин ктабар тимил тира-жар аваз ақбуздавай, гонорарни ктаб чап авунай вахкузва. Яратмиззай ксар ктабар маса гудай чкадал гъанва. Советрин девирда хъиз, художественный ктабар республикадин билиотекайриз, образованидин идарайриз рекъе твадай тежриба чкадал хъана къланда.

Виликдай дагъустанви писателрин ктабар таржума ва Москвадин типографийи чап авун четин месэла тушир. Чи писателрихъ галаз са жерге таржумачири къвалах завай. Амма къе абур амач. И кардизни къуват хъана къланда. Писателрин яшайишдин месэлайрини са акъван тарифдайбур туш.

Дагъустандин писателрин союздихъ маҳсус автотранспорт авач, - лагъана къумукърин секциядин секретарь Шейитханум Алишевади. Советрин девирда чи писателар шегъерриз, хуэрери физвай, анра карханайрин, майшатрин коллективирихъ галаз гуруш жезвай, абурухъ галаз къве терефдизни хуш субъеттар чи ийизвай, чи шириар къелзай. Къе и тежриба давамардай мумкинвални авач. Ахътигин рикъелай къевеза хъи, гъумматдин ор-гандарин рикъелай писателар авайди алатнава.

Николай Иванова вичин раҳунра милли секцийрин реъбери авур теклифирин тереф хвена ва Россиядин писателрин Союздилай алақъдай крат умъмурдиз кечирмишун хиве къуна.

Чи ватанэгълияр – гъар сана “Йисан жегъил алим”

Сир туш, Россияда алакунар авай жегъилприз улькведин дережада еке фикир гузва. Шад жедай карам я хы, Дагъустан Республикани и жигъетдай къулухъ галамукъзашвач. Дагъларин улькведа жегъилрин тереф хуяният рекъяж жуяребажура проектар кардик кутазва, тъя жергедай яз чеб республикадилай къеце яшамиш жезвай жегъилар патални. Мисал яз, РД-дин жегъилрин ва динрин кратин рекъяж министерстводи РД-дин физический культурадин ва спортдин министерстводин, РФ-дин Президентдин патав гвай гъамишан векилхадин къумекин галас 18-35 йисан яшара авай дагъустанни жегъилар патал са шумуд хилекай ибарат премия тайнарна.

Ихтилат “Йисан жегъил алим” (духтур-алим) номинацияда винидихъ твър къунвай премиядин лауреат хъайи Ирейхан Мегъамедовна ТАЖИБОВАДИКАЙ я. Ам 1994-йисуз Ахчегъя дидедиз хъана. 2011-йисуз ада Ахчегъирин 2-нумрадин мектеб лап хъсан къиметралди къутягъна.

2017-йисуз И Тажибовади “Сагъарунин кар” хилай И.М. Сеченова



ван твърцихъ галай Москвадин гъкуматдин медицинадин сад лагъя университета в 2019-йисуз Б.В. Петровский твърцихъ галай Россиядин хирургиядин илимдин центра хирургиилин пешедай 2 йисан ординатура тафаватлуда-каз къутягъна.

Пешедин рекъяж махсус шагъатнама къачурдалай къулухъ ада 2020-йисалай Москвадин 62-нумрадин поликлиникада хирург яз къвалахзаша.

Ирейхан Тажибовади алај вахтунда Москвада академик Б.В. Пет-

ровскийдин твърцихъ галай Россиядин хирургиядин илимдин центра аспирантурада къелзаша. Къвалахдин рекъяж тежрибани къватиз, гъа са вахтунда илимдадни машгъул хъун ада вилик финин, пешекарвилин ерияж хжакунин жигъетдай важибул яз гъисабзаша.

Медицинадин илимдиз еке итиж ийизвай жегъил алим алай вахтунда вичин пешедиз талукъ илимдин 16 къвалахдин, 4 патентдин автор я.

2016-йисуз ам цийивилериз къумек гузвай фондуни тешкилнавай “УМНИК” программа гъалиб хъана. Ирейхан 2016-йисуз “Московский молодежный старт” конкурси финалдиз акъатна. Алатай вад-ругуд йисуз ада жегъил алимирин илимдинин тежрибадин гзаф конференцира иштиракна. Здравоохраненидин хиляй 2021-йисуз ам “Россиядин регъберар” машгъур конкурсдин ярумчух финансдиз акъатунини алимирин бажаргъни чирвилер вини дережада авайвилин гъакъиндай шагъидвалзаша.

Къуй чав ватанэгълийрин агал-къунрикай хабарар гзаф агақърай!

Къу ихтиярар Къвалив газ агақъарда

Газдин къилин турбайрилай участокдал къван газдин хел тухунин месэла гъялун патал гила МФЦ-дин идарадикайни менфят къачуз жеда.



Малум тирвал, инсанар яшамиш жезвай, газдалди таъминарнавай чайра агаълийрин участокдин часпардал къван газ тухунин къвалахъ гъкуматдин гъисабзайдай тамамарзаша. Газдалди таъминарнавай хуяринг агаълийри идалай вилик чипин къвалерив къван газдин турба хуси такъатрихъ тухузвай. Амма вирибурухъ ахътин мумкинвилер жезвачир. Икъл, хуяре тъебии газдин къилин турба аваз, хейлинбур адакай менфят къачункай магърум жезвай, гъавилляй абуру пичера кларапарни

цивинар, куплар кувай. И месэла гъялун патал махсус программа арадал гъана. Гила и кар пулсуздаказ къилиз акъудиз жезва. Хусиятичи сифте МФЦ-да газдин турбадихъ галкүрунин арза вугун лазим я. Амма и программа карчивилер рекъе вая, жуван хуси къвал, хизан патал ишлемишшавай газдиз талукъди я.

Арза вугун патал лазим тир документрин патахъай МФЦ-дин пешекарривай хабар къяз жеда.

Сиягъатчийриз Къезилвал

Къведай йисуз туристилини кешбэддин программа 18-январдилай 12-апрелдади кардик жеда. Ихтиян къаарар Россиядин гъкуматди къабулнава.

Программадин метгеб ихтиянди я: “Мир” картадин къумекдади сиягъатчийривай мугъманханайрин ва путевайрин гъакъи гуз ва къиметдин къадардикай 20 процент вахчуз жеда. Амма 20 агъзур манатдилай артух вахчуз жедач.

18-январдилай 30-апрелдади улькведен гъар гъи региондиз хъайитлани физ жеда. Программа къилиз акъуддай макъам атайла, туристилил машгъул ксари чипин теклифар “мирпутешествий.рф” сайтда раижда.

2021-йисан эвэл къилерилий и программадикай саки 1,7 миллион россиявиди менфят къачуна.

Квэз чидани?

Гвинеядикай итижлу делилар

- Гвинея Республика Африкадин са акъван еке тушир улькве я. Анин умуни майданди 246 агъзур квадратный километр къазва.
- Гвинеядин агаълийрин умуни къадар 12 миллионни зурав агаънава. Улькведен агаълийрин къудай са пай анин меркез Конакрида яшамиш жезва.
- И улькведен френг чал къилинди яз гъисабзаша. Адалайни гъеъри, чадин раҳунрин чалар ишлемишшава.
- Гвинея целди тамамвилелди таъмин туштани, анат Африкадин 14 улькведиз яд ракъурзаша.
- Гвинеядин накъвадин ранг къати ярувални туркваша. Адакай яз гъисабзаша.
- Гвинея дуныядин виридалайни кесиб 10 улькведен акатзаша. Гъа са вахтунда анин вири мулкар алмасар, къизилдин уран, гъатта нафт квай чакая яз гъисабзаша.
- Россиядилай Гвинеядин банаңин къимет багъя я.
- Ина спортдин виридалайни машгъур жуяре столдин теннис я. Гвинеядин футболдин майдандрин къадарни тимил туш.
- Гвинеядин агаълийриз михъивал пара клаңда.
- Са чавара гъайванралди девлетлу хъайи и



улькведа исята лекъенар, филер, маймунрин бязи жуярея саки терг хъанва.

- 1974-йисалди и улькведен “рагъакъидай патан медицинадал” къадагъя алај. Вири азарар халкъдин медицинадин таъкатралди сагъарзаша. Исята адетдин медицинадал къадагъя алачтани, и жигъетдай ана гъалар зайиф я.

- И улькведен агаълияр асуул гъисабдай хуярьин майишатдин къвалахрал машгъул я.
- Гвинеядин мулкарикай хейлин чакая чехи турши дагъларини къунтлари къунва.

Улькведа ва дульньяда

Ихтиярар барабарбур я

Россиядин МИД-дин къилин заместитель С.Рябкова къейд авурвал, США-дин вилик-къилик квайбур Вашингтонни Москва барабар ихтиярар авай амадагар яз къабулзаша вердиш хъанвач. Ада США-диз и гъакъикъат аннамишуниз эвер гана. Идакай “Новости” РИА-ди хабар гузва.

Рябкован фикирдалди, и кар аннамишун США-дин хиве амуъзаша буржи я. Россиядин терефдихъ галаз сада мулькузаша гъуярмет авуналди съзъбетар къиль тухунин важибулувал Америкадиз хиве къаз къланзаша. Дипломатди малумараивал, Лаци къвал Кремлдихъ галаз анжак чин терефдин шартлар вилик кутундайлди въява, итижрин, ихтияррин барабарвилин бинедаллаз са меслятдад атун лазим я.

Китай акси я

Европадин ва Азиядинни Тихий океандин регоиндин ульквейра Америкадин ракетаяр эцигуниз Китайдин МИД-ди аксивал къалурзаша. Идакай “Новости” РИА-ди хабар гана.

“США-ди ракетаяр эцигуниз чна къетивилелди наразивал къалурзаша. Китайдин мулкарилай къерехда чна садрани ядерный яракъар эцигнеч”, - лагъанва малуматда. Китайдин гъукумдарри къейднавайвал, чин улькве оборонадин военный стратегиядад рази я ва чи сифте къил кутундади ядерный яракъар ишлемишшада.

Сириядин гъалар веревирдна

21-декабрдиз Нур-Султанды Сириядин гъалар къайдадик кутунин рекъяй РФ-дин махсус векил А.Лаврентьев Түркиядин терефдихъ галаз Сириядин битаввал хуяният месэла веревирдна, хабар гузва “Новости” РИА-ди.

Векилдин гафаралди, вири терефзиз Сириядин гъалар пайгардик ахката къланзаша, гъавиляй “астанинский” гъерекатдин ульквейя (РФ, Иран, Түркия) Сириядин мулкарин битаввилкай ражаева. “Чаз аквазвайвал, четинвилер ава, абур алудна къланда”, - лагъана Лаврентьев. Россиядин ам къиле авай делегацияди Сириядин Ирандин векилрихъ галазни съзъбетар къиле тухвана. Ирандин делегациядин къил А.Аслар Гъажиди гъульъунлай малумараивал, Сириядин гъалар хъсанарунин жигъетдай Москвадинни Тегерандин фикирар мукъва я.

Сириядин къалмакъял 2011-йисалай давам жезва. Алај вахтунда эвелимжи фикир сиясатдин рекъяй къайдадик кухтунин, Сирия гъунгуна хтуният, гъакъни катайбур элкъуярна хуунин месэлайриз гузва. Къизгъин гъалар иллаки Сириядин Идлиб вилаятда арадал къвезва, аният са къадар паяр бандитрин кълеретрин ихтиярда ава.

Түгъвалдин “мут” малум туш

Коронавирус гъинай пайда хъайиди ятла тестикъардай хътин якъин делилар ВОЗ-диз гъеле малум туш. Ихтиян фикир Вири дульньядин здравоохраненидин тешкилдатин векил М.Райана малумарна, хабар гузва “Новости” РИА-ди.

“Вирус пайда хъайиди ятла чир хъун чун патал важибул я, амма им акъалттай важибул туш”, - лагъана ада. Адан гафаралди, вири туретмиш хъунин рекъяй тухузвай ахтармишшунар давам жезва, амма и кар яргъалди къиле фин мумкин я. Гъавиляй тади гъалдин нетижаяр вилив хуьник умуд кутаз жедач.

Ковид акатайбурун къадар виридалайни гзаф США-да ава. Адан гъульъунлай Индия, Бразилия, Франция, Испания, Аргентина, Великобритания, Колумбия, Италия ала.

Жерме авунин шартлар

малумарна

Госдумадин депутат С.Леонован фикирдалди, эгер коронавирусдин түгъвалдин гъалар лап къизъгинбур хъайитла, рапар ягъункай къил къакъудзазайвур бур жерме авунин къанун кардик акатун мумкин я. Идакай “Говорит Москва” чешмеди хабар гана.

Леонован гафаралди, гъелелиг жерме кардик кутунин чарасувал ава, гъикъ хъи, гъалар гъузчивилк ква, амма Россиядин гъукумдарри и барадай къецепатан ульквейрин тежриба фикирда къун лазим я.

“Ширин къенфетар гуналди чавай азар сагъариз жедач... Лап чуру гъалар арадал атыйла, Европадин ульквейра хъиз, чинни вакцинадин рапар ягъун чарасув серенжем хъиз малумарда ва адакай къерх хъайитбур жерме ийда”, - лагъана депутатди.

Россиядин оперштадин делилралди, улькведен умуни иммунитет 58 процентдив агаънава. Вакцинадин къве компонентдин рапар янавайбурун къадар 70 миллионни 8 виш агъзурдалай алат-нава.

Ратар патал хийирлу няметар

Пегъричи Лора Алидин фикирдалди, пахлаяра ва кул-курсал жедай гъвечи эмишар түльниш ишлемишшуни ратарин сагъламвиллиз хийир гуда. Пешекардин гафар “Лента.ру” сайтди раижнава.

Ада гъавурдин кутурвал, пахла түльр ем иливаруниз хъсан патахъай тъсирзаша затлай я. Идахъ галаз сад хъиз, ада С.Виталиндин антиоксидантларди девлетлу эмишарни теклифзаша.

Гъа са вахтунда ички гзаф ишлемишшуниди ратарин сагъламвиллиз зиян гузвайдакайни пешекарди рикел хана. Идалай вири пегъричи С.Фуса къен къеви хъайи чавуз ратарин къвалахъ гъунгуна хтуният патал инжил түльн теклифнай.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Ислен, 27-декабрь

РГВК

07:00 Время новостей Дагестана. Итоги
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 «Детские новости» 0+
08:20 Д/с «Русский музей детям» 4 с.
08:50 X/f «Молодая женщина»
10:35 «Годекан» 0+
11:00 «Человек и право»
12:10 «Служба Родине» 12+
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 X/f «Загадка кубачинского браслета» 0+
14:10 «Дагестан туристический» 0+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 «Мир Вашему дому»
15:20 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
16:30 Время новостей Дагестана
16:55 Т/с «Новогоднее похищение» 1 с.
18:30 Мультифильм 0+

18:45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Экологический вестник» 12+
21:00 Проект «Удивительные горы» 0+
21:20 «Глянцев» 0+
22:05 «На виду» 12+
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Угол зрения» 16+
23:50 Д/с «Исчезновения»
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала
01:15 Передача на табасаранском языке «Мил»
01:50 «На виду» 12+
02:15 «Экологический вестник» 12+
02:30 «Подробности» 12+
03:45 «Мужское/Женское».

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро».
09.00 Новости.
09.25 «Доброе утро».
09.50 «Жить здорово!» (16+).
10.55 «Модный приговор» (6+).
12.00 Новости.
12.15 «Время покажет» (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.00 «Мужское/Женское» (16+).
17.00 «Время покажет».
18.00 Вечерние новости.
18.40 «На самом деле» (16+).
19.40 «Пусть говорят» (16+).
21.00 «Время».
21.30 Т/с «Знахарь» (16+).
23.30 «Познер» (16+).
00.35 Хоккей. Сборная России - сборная Швейцарии. Молодежный ЧМ-2022. Прямой эфир из Канады.
03.00 Новости.
03.05 «Давай поженимся!»
04.00 Т/с «Байки Митяя».

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Даймокс» (на чеченском языке)
14:30, 21.05 Вести-Дагестан
17:15 Видеоролик МВД
17.20 Планета Культура
18.05 Акценты. Анализическая программа Ильмана Алипуплатова
05.00 Утро России.
09.55 «О самом главном».
11.00, 14.00 «Вести».
11.30 «Судьба человека с Б. Корчевниковым» (12+).
12.40 «60 минут» (12+).
14.55 Т/с «Кулагины» (16+).
17.00, 20.00 «Вести».
17.15 «Андрей Малахов. Прямой эфир» (16+).
18.40 «60 минут» (12+).
21.20 Т/с «Сваты 7» (12+).
23.35 «Вечер с Владимиром Соловьевым» (12+).
02.20 X/f «Дед Мороз всегда звонит трижды».
03.15 X/f «Спасатель».
04.00 Т/с «Байки Митяя».

НТВ

05.00 Т/с «Мухтар. Новый след» (16+).
06.30 Утро. Самое лучшее. (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Морские дьяволы. Рубежи Родины» (16+).
10.00 «Сегодня».
10.25 Т/с «Морские дьяволы. Рубежи Родины» (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие».
14.00 Место встречи.
16.00 «Сегодня».
16.45 За гранью. (16+).
17.50 ДНК. (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Волк» (16+).
23.15 «Сегодня».
23.40 X/f «Отпуск за перегород службы» (16+).
03.15 X/f «Понять. Простить» (16+).
06.15 «6 кадров» (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 Т/с «Реальная мистика» (16+).
07.30 «По делам несовершеннолетних» (16+).
08.10 «Давай разведемся!» (16+).
09.15 «Тест на отцовство» (16+).
11.30 Т/с «Понять. Простить» (16+).
12.40 Т/с «Порча» (16+).
13.10 Т/с «Знахарь» (16+).
13.45 Т/с «Верну любимого» (16+).
14.20 «Про здоровье» (16+).
14.35 Мелодрама «Опасные связи» (16+).
19.00 Мелодрама «Ты мой» (Украина) (16+).
23.20 Т/с «Проводница» (16+).
03.10 Т/с «Реальная мистика» (16+).
04.05 Т/с «Верну любимого» (16+).
22.00 «События».
22.35 «События-2021».
05.00 Т/с «Знахарь» (16+).
05.25 Т/с «Понять. Простить» (16+).
03.15 «Петровка, 38» (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение».
08.10 X/f «Гараж».
10.10 «Короли эпизода. Борислав Брондузов».
10.55 «Городское собрание» (12+).
11.30 «События».
11.50 Детектив «Убийство на острове» (16+).
13.40 «Мой герой» (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.05 Детектив «Исчезающие следы» (16+).
17.00 Д/ф «Актерские драмы. Высокие, высокие отношения» (12+).
17.50 «События».
18.10 X/f «Инты не предлагаю» (12+).
20.00 X/f «Продается дача...» (12+).
22.00 «События».
22.35 «События-2021».
00.00 Комедия «Высокий блондин в черном ботинке» (Франция).
01.35 X/f «Дело Румянцева» (12+).
03.15 Д/с «Освобождение».

ЗВЕЗДА

05.10 Д/ф «Война в Корее», 3 и 4 с. (16+).
05.15 Т/с «Ялта-45» (16+).
07.00 «Сегодня утром».
09.00 Новости дня (16+).
13.25 Д/с «Сделано в СССР» (12+).
13.40 Т/с «Ялта-45» (16+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Ялта-45» (16+).
18.00 Новости дня (16+).
18.30 «Специальный репортаж» (16+).
18.50 Д/с «Битва экономик».
19.40 «Скрытые угрозы» (Альманах 85) (16+).
20.25 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым».
21.15 Новости дня (16+).
21.25 «Открытый эфир».
23.05 «Междуд тем» (12+).
23.35 Т/с «Каменская».
01.35 X/f «Дело Румянцева» (12+).
03.15 Д/с «Освобождение».

саласа, 28-декабрь

РГВК

07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на табасаранском языке «Мил»
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультифильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 X/f «Жених для Лазаревых» 0+
10:30 «Экологический вестник» 12+
10:50 Т/с «Новогоднее похищение» 1 с.
12:30 Время новостей Дагестана
12:55 «Глянцев» 0+
13:45 «На виду» 12+
14:10 «Подробности» 12+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на табасаранском языке «Мил»
15:30 «Угол зрения» 12+
16:05 Проект «Удивительные горы» 0+

16:30 Время новостей Дагестана похищение» 2 с.
18:30 Мультифильм 0+
18:45 Передача на лакском языке «Альчи ва агълу»
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Рго футбол» в прямом эфире
21:10 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Колуса» 12+
00:10 «Служба Родине» 12+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала
01:15 Передача на лакском языке «Альчи ва агълу»
12+
03:35 «Мужское/Женское».

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро».
09.00 Новости.
09.25 «Доброе утро».
09.50 «Жить здорово!» (16+).
10.55 «Модный приговор» (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Время покажет» (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.00 «Мужское/Женское» (16+).
17.00 «Время покажет».
18.00 Вечерние новости.
18.40 «На самом деле» (16+).
19.40 «Пусть говорят» (16+).
21.00 «Время».
21.30 Т/с «Знахарь» (16+).
23.35 «Вечерний Ургант» (16+).
00.15 «Влюблаться надо чо» (12+).
01.20 «Наедине со всеми» (16+).
02.00 «Модный приговор».
02.50 «Давай поженимся!»
03.00 Новости.
03.05 «Давай поженимся!»
03.35 «Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Шалбуздаг» (на лезгинском языке)
14:30, 21.05 Местное время. Вести-Дагестан
17:15 Видеоролик МВД
17.20 Новогодний огонек
05.00 Утро России.
09.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «Судьба человека с Б. Корчевниковым» (12+).
12.40 «60 минут» (12+).
14.00 «Вести».
14.55 Т/с «Кулагины» (16+).
17.00 «Вести».
17.15 «Андрей Малахов. Прямой эфир» (16+).
18.40 «60 минут» (12+).
20.00 «Вести».
23.35 «Сваты 7» (12+).
00.10 «Наедине со всеми» (16+).
01.20 «Модный приговор».
02.00 «Удивительные горы».
02.50 «Городская среда».
03.00 Время новостей. Махачкала
03:00 «Аутодафе» 12+
00:00 Д/с «Исчезновения» 5 с. 16+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала
01:15 Передача на лакском языке «Альчи ва агълу»
12+
03:35 «Вечерний Ургант» (16+).
00.15 «Давай поженимся!»
01.20 «Наедине со всеми» (16+).
02.00 «Модный приговор».
02.50 «Городская среда».
03.00 Время новостей. Махачкала
03:00 «Аутодафе» 12+
03:05 «Городская среда» 12+
03:05 «Давай поженимся!»
03:35 «Мужское/Женское».

НТВ

04.55 Т/с «Мухтар. Новый след» (16+).
06.30 Утро. Самое лучшее. (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Морские дьяволы. Рубежи Родины» (16+).
10.00 «Сегодня».
10.25 Т/с «Морские дьяволы. Рубежи Родины» (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие».
14.00 Место встречи.
16.00 «Сегодня».
16.45 За гранью. (16+).
17.50 ДНК. (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Волк» (16+).
23.15 «Сегодня».
23.40 Д/ф «Настоящий разговор» (16+).
00.10 Захар Прилепин. «Уроки русского» (12+).
01.20 Т/с «Сваты 7» (12+).
02.00 «Вести».
02.50 «Хоровод» (12+).
03.00 «Квартирный вопрос».
02.20 X/f «Снегурочка для взрослого сына» (12+).
03.25 X/f «Зимний круиз».

ДОМАШНИЙ

06.30 Т/с «Реальная мистика» (16+).
07.25 «По делам несовершеннолетних» (16+).
08.35 «Давай разведемся!» (16+).
09.40 «Тест на отцовство» (16+).
11.55 Т/с «Понять. Простить» (16+).
13.00 Т/с «Порча» (16+).
13.30 Т/с «Знахарь» (16+).
14.05 Т/с «Верну любимого» (16+).
19.00 Мелодрама «Ради жизни» (16+).
23.15 Т/с «Проводница» (16+).
03.05 Т/с «Реальная мистика» (16+).
04.00 Т/с «Порча» (16+).
23.40 Т/с «Настоящий разговор» (16+).
00.10 Захар Прилепин. «Уроки русского» (12+).
01.20 Т/с «Сваты 7» (12+).
02.00 «Вести».
02.50 «Хоровод» (12+).
03.00 «Квартирный вопрос».
02.20 X/f «Билет на войну» (12+).
03.25 X/f «Зимний круиз».

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение».
08.20 X/f «Мистер Икс».
10.20 Д/ф «Георг Отец. Публика ждет...» (12+).
11.30 «События».
11.50 Детектив «Убийство во Фрессанже» (16+).
13.35 «Мой герой» (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.05 Детектив «Исчезающие следы» (16+).
17.00 Д/ф «Актерские судьбы. Доигрались» (12+).
17.50 «События».
18.10 X/f «Настоящие любовь» (12+).
20.00 Наш город. Диалог с мэром. Прямой эфир.
22.00 «События».
22.35 «Закон и порядок».
23.05 Д/ф «Веселый огурец».
23.35 Т/с «Родители».
00.00 Комедия «Укол зонтиком» (Франция).
01.30 «Петровка, 38» (16+).
01.45 «Приговор. Шабтай Калманович» (16+).
02.25 Д/ф «Вия Артмане. Королева несчастий».
03.05 Д/с «Битва оружейников. Реактивные системы» (16+).

ЗВЕЗДА

07.00 «Сегодня утром».
09.00 Новости дня (16+).
09.25 X/f «Влюблен по собственному желанию».
11.20 «Открытый эфир».
13.00 Новости дня (16+).
13.25 Д/с «Сделано в СССР» (12+).
13.40 Т/с «Настоящие».
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Настоящие».
18.00 Новости дня (16+).
18.30 «Специальный репортаж» (16+).
18.50 Д/с «Битва экономик». «Тотальная война 1943-1944 гг.» (16+).
19.40 Фильм «Ирония судьбы» и Эльдар Рязанов».
20.25 Д/с «Секретные материалы» (16+).
21.15 Новости дня (16+).
21.25 «Открытый эфир».
23.05 «Междуд тем» (12+).
23.35 Т/с «Каменская».
01.35 X/f «Миг удачи».
02.40 Д/ф «Артисты фронту» (16+).

хемис, 30-декабрь

Р

ЖУМЯ, 31-декабрь**РГВК**

07:00 Время новостей Дагестана
07:20, 15:00 Передача на аварском языке «Ладонги ламалы заманги» 12+
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Обзор газеты «Хлакибат» 12+
08:20 Мультфильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 «Горы Кавказа, приветствуя вас!» Дагестанский государственный театр кукол 0+
10:40 Т/с «Новогодний рейс» 3, 4 с.с. 12+
12:30 «Молодежный микс» 12+
12:45 КВН. Кубок Махачкалы 12+
15:45 «Удивительные горы» 0+
16:05 Мультфильм 0+

16:30 Время новостей Дагестана
16:50 Х/ф «Здрасьте, я ваш папа!» 12+
18:20, 01:15 Передача на кумыкском языке 12+
19:30 Время новостей Дагестана
19:55 Х/ф «Снежная свадьба» 0+
21:30 Время новостей Дагестана. Итоги
22:30 «Новогодний огонек» на РГВК 0+
01:50 КВН. Кубок Махачкалы 12+
02:50 Х/ф «Снежная свадьба» 0+
04:05 Передача на кумыкском языке «Замангар гете, халък гетмес» 12+
05:05 «Удивительные горы» 0+
05:20 «Арт-клуб» 0+

ПЕРВЫЙ

05.00, 06.10 Х/ф «Укротительница тигров».
06.00, 10.00 Новости.
06.45 Х/ф «Полосатый рейс» (12+).
08.25 Х/ф «Варвара-краса, длинная коша».
10.20 Х/ф «Карнавальная ночь».
11.50 Х/ф «Москва слезам не верит» (12+).
14.40 Х/ф «Служебный роман» (6+).
17.30 Х/ф «Ирония судьбы. Продолжение» (12+).
19.25 Комедия «Кавказская пленница, или Новые приключения Шурика».
20.45 Комедия «Иван Васильевич меняет профессию» (6+).
22.15, 00.00 «Новогодняя ночь на Первом. 30 лет спустя» (16+).
23.55 Новогоднее обращение Президента Российской Федерации В.В. Путина.
00.00 Новогодний Голубой Огонек-2022.

РОССИЯ 1

11:20 Местное время. **Вести-Дагестан**
04.30 Комедия «Дядя из Хасапетовки» (12+).
07.40 Комедия «Операция "Ы" и другие приключения Шурика».
09.20 Комедия «Девчата».
11.00 «Вести».
11.30 «Короли смеха» (16+).
13.50 Комедия «Любовь и голуби».
15.35 Х/ф «Ирония судьбы, или С легким паром!».
18.50 Комедия «Бриллиантовая рука».
20.35 Комедия «Джентльмены удачи».
22.05 «Новогодний парад звезд».
23.55 Новогоднее обращение Президента Российской Федерации В.В. Путина.
00.00 Новогодняя Маска-2022. (12+).
02.00 «Квартиренк НТВ у Маргулиса» (16+).

НТВ

05.00 Т/с «Мухтар. Новый след» (16+).
06.25 Х/ф «Афоня».
08.00 «Сегодня».
08.15 Х/ф «Приходи на меня посмотреть».
10.00 «Сегодня».
09.20 Комедия «Девчата».
11.35 «Следствие вели...» в Новый год (16+).
13.00 «Сегодня».
13.15 «Следствие вели...» в Новый год (16+).
19.30 Д/ф «Предсказания: 2022» (16+).
23.55 «Новогоднее обращение Президента РФ В. В. Путина».
00.05 Д/ф «Предсказания: 2022» (16+).
03.50 Д/ф «Наш Новый год. Романтические шестидесятые» (16+).
04.40 Д/ф «Гадаю-ворожу» (16+).
06.15 «6 кадров» (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «Пять ужинов» (16+).
07.00 Мелодрама «Чужая семья» (Украина - Россия) (16+).
11.00 Мелодрама «Одна на двоих» (Украина) (16+).
15.20 Мелодрама «Дом, который. Взлететь до небес» (Украина) (16+).
19.30 Д/ф «Предсказания: 2022» (16+).
23.55 «Новогоднее обращение Президента РФ В. В. Путина».
00.05 Д/ф «Предсказания: 2022» (16+).
03.50 Д/ф «Наш Новый год. Романтические шестидесятые» (16+).
04.40 Д/ф «Гадаю-ворожу» (16+).
06.15 «6 кадров» (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.15 Х/ф «Блеск» (12+).
07.50 Х/ф «Волшебная лампа Алладина» (6+).
09.10 Х/ф «Мимино» (12+).
10.40 Д/ф «Г. Данелия. Джентльмен удачи».
11.30 «События».
11.45 Д/ф «Кто на свете всех смешнее» (12+).
12.25 Д/ф «Короли комедии. Взлететь до небес» (12+).
13.50 Х/ф «Самая обаятельная и привлекательная».
15.10 Х/ф «Шири-Мирли».
17.30 «Новый год с доставкой на дом» (12+).
18.00 Х/ф «Капочки» (12+).
13.00 Новости дня (16+).
13.10 Х/ф «Капочки» (12+).
14.20 Х/ф «Овечка Долли была злая и рано умерла» (12+).
16.25 Х/ф «Приходи на меня посмотреть...».
20.30 Х/ф «Вечера на хуторе близ Диканьки».
21.40 Х/ф «Морозко» (6+).
23.00 «Новый год! И все! Всё! Всё!» (6+).
23.30 Новогоднее поздравление С.С. Собянина.
23.35 «Новый год! И все! Всё! Всё!» (6+).
23.55 Новогоднее обращение Президента РФ В.В. Путина.
00.05 «Салют, страна!» (6+).
00.40 Х/ф «Покровские ворота» (12+).

ЗВЕЗДА

6.15 Х/ф «Формула любви»
07.45 Х/ф «Ах, водевиль, водевиль...» (12+).
08.00 Новости дня (16+).
08.10 Х/ф «Ах, водевиль, водевиль...» (12+).
09.10 Т/с «За пять минут до января» (16+).
12.45 Х/ф «Капочки» (12+).
13.00 Новости дня (16+).
13.10 Х/ф «Капочки» (12+).
14.20 Х/ф «Овечка Долли была злая и рано умерла» (12+).
16.25 Х/ф «Приходи на меня посмотреть...».
20.30 Х/ф «Вечера на хуторе близ Диканьки».
21.40 Х/ф «Морозко» (6+).
23.00 «Новый год! И все! Всё! Всё!» (6+).
23.30 Новогоднее поздравление С.С. Собянина.
23.35 «Новый год! И все! Всё! Всё!» (6+).
23.55 Новогоднее обращение Президента РФ В.В. Путина.
00.05 «Салют, страна!» (6+).
00.40 Х/ф «Покровские ворота» (12+).

КИШ, 1-январь**РГВК**

07:00 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халък гетмес» 12+
08:10 Мультфильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Х/ф «Сказка о звездном мальчике» 0+
11:10 «Молодежный микс» 12+
11:30 «Маленький концерт» 0+
13:30 Х/ф «В джазе только девушки» 12+
15:55 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халък гетмес» 12+
17:00 Дагестанская кино. Х/ф «Чегери» 0+
18:20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсаннар» 12+
19:30 «Новогодний огонек» на РГВК 0+
23:10 Х/ф «Закон зайца» 16+
01:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсаннар» 12+
02:00 «Маленький концерт» 0+
04:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсаннар» 12+
05:00 Д/ф «От седых вершин до Седого Каспия» 0+
05:45 Дагестанская кино. Х/ф «Чегери» 0+
18:20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсаннар» 12+
19:30 «Новогодний огонек» на РГВК 0+
23:10 Х/ф «Закон зайца» 16+
01:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсаннар» 12+
02:00 «Маленький концерт» 0+
04:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсаннар» 12+
05:00 Д/ф «От седых вершин до Седого Каспия» 0+
05:45 Дагестанская кино. Х/ф «Чегери» 0+
05:45 «Мир сквозь занавес» (16+).
06:00 «Вокруг света за 80 дней» (16+).
06:15 «Новогодний концерт» (12+).
06:30 «Новогодний калейдоскоп» (16+).
06:45 «Первый дома» (16+).
07:00 «Первый дома» (16+).

ПЕРВЫЙ

05.30 Хоккей. Сборная России - сборная США. Молодежный ЧМ-2022.
08.00 Х/ф «Карнавальная ночь».
09.15 Х/ф «Москва слезам не верит» (12+).
10.00 Новости.
10.15 Х/ф «Москва слезам не верит» (12+).
11.55 Х/ф «Служебный роман» (6+).
14.35 Комедия «Кавказская пленница, или Новые приключения Шурика».
15.55 Комедия «Иван Васильевич меняет профессию» (6+).
17.25 «Лучше всех!»
19.00 «Две звезды. Отцы и дети» (12+).
20.00 «Вести».
21.15 «Вести». Местное время.
20.45 Комедия «Бумеранг». «Вечерний Ургант». «Сюо, 2021!» (16+).
23.40 Х/ф «Вокруг света за 80 дней» (16+).
00.30 «Новогодний концерт» (12+).
01.05 «Новогодний калейдоскоп» (16+).
03.40 «Первый дома» (16+).

РОССИЯ 1

04.20 Х/ф «Ирония судьбы, или С легким паром!».
07.40 Комедия «Девчата».
09.20 Комедия «Любовь и голуби».
11.10 Комедия «Джентльмены удачи».
12.40 Комедия «Бриллиантовая рука».
14.20 «Песня года».
16.15 «Юмор года» (16+).
18.35 Х/ф «Одесский пароход» (12+).
19.00 «Главный новогодний концерт» (12+).
20.00 «Вести».
21.30 Х/ф «Последний богатырь: Корень зла».
23.40 Х/ф «Вокруг света за 80 дней» (16+).
00.30 Х/ф «Вратарь галактики» (6+).
01.40 Х/ф «Новогодний экспресс» (12+).
03.40 Т/с «Челночницы» (12+).

НТВ

05.00 Т/с «Горюнов 2». (16+).
08.20 У нас выигрывают! (12+).
11.10 Комедия «Джентльмены удачи».
09.20 Т/с «Горюнов 2». (16+).
14.00 Х/ф «Новогодний пес». (16+).
15.30 «Новогодний миллиард».
17.00 Т/с «Везет». (16+).
21.25 Новогодняя Маска-2021. (12+).
01.00 Х/ф «Гаражный папа». (12+).
02.35 Х/ф «Приходи на меня посмотреть».

ДОМАШНИЙ

06.30 «6 кадров». (16+).
06.35 Мелодрама «Возвращение в Эдем» (Австралия - США) (16+).
12.15 Мелодрама «Если наступит завтра» (США) (16+).
19.00 Мелодрама «Любовь с закрытыми глазами» (Украина) (16+).
23.10 Мелодрама «Женская интуиция» (Украина). (16+).
01.35 Мелодрама «Анжелика - маркиза ангелов» (Франция - Италия - Германия) (16+).
01.45 Х/ф «Президент и его внучка» (6+).
16.25 Д/ф «Жан Маре против Луи де Фюнеса» (12+).
17.05 Х/ф «Граф Монтекристо» (12+).
20.05 Х/ф «Артистка».
21.45 Д/ф «Приют комедиантов» (12+).
23.20 Д/ф «В поисках Ханзанова» (12+).
00.00 Д/ф «Карцев, Ильченко, Жванецкий. Жизнь на троих» (12+).
00.40 Д/ф «Короли комедии. Взлететь до небес» (12+).

ТВ-ЦЕНТР

06.20 М/ф: «Зима в Простоквашино».
06.55 «Новый год с доставкой на дом» (12+).
10.00 Х/ф «Золушка».
11.15 Д/ф «Ф.Раневская. Королевство маловато!»
12.00 «Аnekdot под шубой» (12+).
12.50 Комедия «Не может быть!» (12+).
14.30 «События».
14.45 Х/ф «Президент и его внучка» (6+).
16.25 Д/ф «Жан Маре против Луи де Фюнеса» (12+).
17.05 Х/ф «Граф Монтекристо» (12+).
20.05 Х/ф «Артистка».
21.45 Д/ф «Приют комедиантов» (12+).
23.20 Д/ф «В поисках Ханзанова» (12+).
00.00 Д/ф «Карцев, Ильченко, Жванецкий. Жизнь на троих» (12+).
00.40 Д/ф «Короли комедии. Взлететь до небес» (12+).

ЗВЕЗДА

Дин

Чехи гунагъар

Ямин МЕГЬАМЕДОВ,
диндин рекъял алим

(Эвол - 45-50-нумраира)

Ширкдикай авай еке зарар ва адан хаталувал

Имандин виридалайни чехи хел (пай) тавгыид я: "Ля иляяя илла Аллагъ". И келимади инандиршишвал авун лишанлишишава. Дугъриданни, ширк адан аксина куфрин виридалайни чехи хел (пай) жезва. Ам рике тавгыидиз акси тир кардихъ - Аллагъдиз шерик гъунухъ ва я келимашацатди къалурзувай кар таб яз къунухъ инандиршишвал авун я.

Гавиляй ширк виридалайни хаталу, телефондай крарикай ва виридалайни чехи гунагърикай я! Аллагъ-Таалади Къуръанда лагъанва (31-суре, 13-аят, мана): "...Гъакъикъатда ширк чехи зулум я".

Пайтъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) гъадисда лагъанва (мана): "Хабар гудани за квезд чехи гунагърин арада виридалайни чехи бурука?" Чна лагъана: "Эхъ, хабар це, я расула Аллагъ!". Ада лагъана: "Аллагъдин гъакъиндай ширк авун (Адас шерикъгъун), диде-бубадин чалаз кипи та-
вуун, ...". (Бухарий).

Маса гъадисда лагъанва (мана): "Вуж вичи Аллагъдиз са шейни шерик яз та-
гъанваз къейимла, ам Женнетдиз фида, вуж Аллагъдиз са шей къванни шерик яз къунваз къейимла, ам Цлуз аватда". (Мус-
лим).

Гавиляй я а кардин (ширкдин) жаза виридалайни зурбади. Аллагъ-Таалади лугъузва (4-суре, 48-аят, мана): "Гъакъикъатда, Аллагъдиз (гъич садазни) Вичиз (масад) шерик гъун (ширкдикай туба та-
вуна къейидаз) багъишламишдак ва ад-
лай гъеърибур (амай гунагъар) - Вичиз къан хъайидаз багъиша".

Ширкдин гъакъиндай шубгъал (гиманлу, шаклу) крат Сад лагъай шубгъал кар

Са бази ширкзвайбуру (муширикъи) лугъузва: чна Аллагъдиз шерик гъизвай туш, аксина, чна са Аллагъдилай гъеъри, мад садавайни я халък ийиз, я ризкъи гуз, я менфят гуз, я зарар гуз тежезвайдан гъакъиндай шагъидавлазва. Тек я Ам, адас шерик авач. Дугъриданни, Мугъаммад пайтъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) гъиле авач вичиз менфят гун ва я зарар акъвазарун. Гъакъни диндар касрикай масадан гъилени. Амма чун гунагъкаар я, диндар (салигъ) касриз Аллагъдин вилик дережа (жагъ) ава. Чна Аллагъдивай абуради (абурун себебади) тлалабзаза, чна абуради шафаат тлалабзаза, чна абури чини Аллагъдин арада, везирар, пачагъдин вилик хъиз, арачияр яз къазва...

лагъди". Бес абур (са Аллагъдиз ибадат ауваникай) гъинихъ элкъвезва?!".

Маса аятра къейднава (23-суре, 84, 85-аятар, мана): "Лагъ (вуна абуруз): "Нинбур я (нин ихтиярда ава) и чил ва анал алайбур (вири), эгер күн чизвайбур ята?" () Абуру лугъуда: "Аллагъдин". Лагъ (вуна абуруз): "Бес күнне рикел гъизвачи (абурун виридан халик ва иеси Ам тирла, Ам квел чанхкунин карда къудратту тирди. Күнне фагъумзачи?"!

Абурухъ (Адан раббивилихъ) ахътин инанмишвал авайтани, Пайтъамбарди (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) абурухъ галаз дяве тухвана, вучиз лагъайтла абуру лугъузвой (39-суре, 3-аят, мана): "...Чна абуруз (а гъуцариз) анжак абуру чун Аллагъдиз жезмай къван мукъва авун патал ибадат-
зава...". Мадни (10-суре, 18-аят, мана): "...Абуру лугъузва: "Абуру Аллагъдин ви-
лик чи шафаатчияр (чи тереф хуъз экъеъчидайбур) я..." .

Гавиляй мушрикъиз чин инандиршишвилай (дугъриданни, Аллагъ чин халик ва ризкъи гузвайди тирди) са менфяти хъанач ва ада абури ивияр экъичункайни (яна къинкай) хвенач. Вучиз лагъайтла, абуру бутариз (гъуцариз) ибадатнава - абуру чеб Аллагъдиз мукъва авун ва чиз шафаат авун патал. "Я флан кас! Заз къутармишунин карда къумек це ва я зи азарлуди сагъар хъя" - лугъузвайданни атлабурун (муширикъин) гафарин арада вуч фаркъ (тафават) ава?

Чна мушрикъин винидихъ гъайи келимаяр мад сеферда эзбер хъйин: "...Чун гунагъкаар я, диндар (салигъ) касриз Аллагъдин вилик дережа (жагъ) ава. Чна Аллагъдивай абуради (абурун себебади) тлалабзаза, чна абуради шафаат тлалабзаза, чна абури чини Аллагъдин арада, везирар, пачагъдин вилик хъиз, арачияр яз къазва..." .

Дугъриданни, и гафари абури авамар тирди къалурзава, абуру Чехи, Сад тир, Пак Рабби тешпигъ (ухшар) инсанрин пачагъдиз тешпигъ авунвай. И кардалди абуру Аллагъ халънавай затунихъ галаз адап сифетра (ерира) ушамышнава. Дугъриданни, инсанрикай тир пачагъдиз вич акваз къланзай касдал алай зулумдикай чир тахъун мумкин я. Адас (пачагъдиз) везирди хабар гайила, пачагъдин рикъ хъультул жезва (а кесибдин гъакъиндай) ва къумек гузва. Амма ажеб я! Аллагъ а тегъер гъикъ жезва?! Пак я Ам! Аллагъ-Таалади Къуръанда лагъанва (40-суре, 19-аят, мана): "Адас чизва ви-
лери ийизвай хиянатвилерикай (хаинви-
линкилигунрикай) ва хуари вуч чъунъх-
затвани (ниятар, чинебан фикирар)". Гъикъван чуруди я абурун къяяс авун (а гекъигун)!

(Са бази инсанри, мисал яз, Пайтъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) сурал фейила, Аллагъдивай тлалабзаза: "Я Аллагъ, Пайтъамбардин гъуреметдай зу дуя къабула, заз къумек це...". Бязибуру лагъайтла, гъам Пайтъамбардин, гъамни дережа авай маса касрин сурарал фейила, Аллагъдивай вавъ, къенвай касривай тлалабзаза. Къейд ийин хъи, сад лагъай дуьшушда ширк жезвач, амма Аллагъдивай тлалаб тавуна, къенвайбурувай тлалабун ширкдиз элкъвезва).

Къед лагъай шубгъал кар

Бязибуру (ширкзвайбурукай) лугъузва: дугъриданни, күнне делил яз къачунвай а аятар бутариз (гъуцариз) ибадатзайвайбуру талукъ я. Ихътин суал арадал къевезва: гъикъ күнне пайтъамбарар ва салигъ (диндар) касриз (гъуцариз) ухшар ийизва?

(КъатI ама)

Диндин месэлайриз талукъ суалар пайда хъайитла, ватцапдин
8-989-653-42-35 нумрадиз къыхихъ.

Спорт

Чи районэгълияр - дунъядин чемпионар

ПАУЭРЛИФТИНГ

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

И икъара Москвада пауэрлифтингдай дунъядин VII чемпионат кыле фена. Ана дунъядин 23 улькведай тир спортсмен-ри чин алакъунар ва устадвал къалурна. Абурун арада чи ватандашарни хънал, абурукай къве касдилай дунъядин чемпионилин твар къазанимиз алакъунал чна дамахзава. Икъл, Асгъаб ТАГЫБЕГОВ штангар (троеборьеадай 75 кг-дин заланвал авайбурун арада вири санлай 575 кг.) хажуналди дунъядин чемпион-
вилин тварциз лайиху хъана.

Чир хъайивал, А.Тагыбеков спортдин и жуъредал машъул жез ийин зур я. Амма курууди тир и вахтунда ада вичихъ алакъунар авайди са шумудра субутна. Икъл, ада идалай вилик иштиракай Евразиядин ва Россиядин чемпионатра, Виридуниядин мастервилин турнирдани 1-чакар къуна. Ада



тренер Ислам Рамазанован гъилик вичин устадвал мадни хажзава.

Асгъаб Тагыбекован ери-бине Стлал Сулейманан райондин Касумхуярелай я. Ам 1990-йисуз Дербентда дидедиз хъана, ама 14-нумрадин юкъван школада къелна. ДГТУ акъалтъарнавай жегъильди алай вахтунда алишверищдин рекъял зегъмет чугувазва. Хизанды къве велед чехи ийизва.

* * *

Дунъядин чемпионатда гъалибвал къазанимизнавай къвед лагъай спортсмен-
дин - Заур АБДУРАГЪМАНОВАН - ери-
бинени Стлал Сулейманан райондин Ал-
къвадрай я. Ам 1990-йисуз дидедиз хъана. Дунъядин чемпионатда адани 75 кг-
дин заланвал авайбурун арада вичин устадвал къалурна.

Стлал Сулейманан райондин спортдин, туризмдин ва жеъилприн краирин рекъял комитетди (директор - Надир ЭФЕНДИЕВ) хабар гузтайвал, З.Абдурагъманова дзю-
додай ва самбодай спортшколада тренер-
муаллим яз зегъмет чугувазва. Гила ада-
кай къуд лагъай сеферда дунъядин чем-
пион хъанва.



Нубатдин агалкъун

MMA

И икъара чав Минск шеърдайнин шад хабар агалкъына. Ана пешекар спортсмен-
рин арада AMC FIGHT NIGHT тешкилатди MMA-дай кыле тухай турнирда вичин ери-бине Мегъарамдхурун райондин Целегуундилай тир Руслан САТИЕВА (56,7 кг-дин заланвал авайбурун арада) 3:0 гъисабдади (бамишардай къайдади-
кай менфят къачуналди, бягъс ваҳт амаз акъалтъарна) гъалибвал къазанимизна. Гила пешекарвилин спортда ада галаз-
галаз пуд сеферда гъалибвал къазан-
мишнава, пуд сефердани бягъс ваҳт амаз къутъянава...

Малум хъайивал, Р.Сатиев спортдал 5
йиса авай чавалал инихъ машъул жезва.
Ам Дербентда дидедиз хъана, ана 9 класс
акъалтъарна. Ахла Москвадин ракун ре-
къин коллеждик эчекинча. Стхадихъ галаз
санал абуру Москвадин тренер Тимур Юсу-
фован гъилик устадвал хажна. Хъсан не-
тижайрини чеб яргъалди гузетиз тунач.
Ам пуд сеферда Россиядин чемпионви-



лин тварцин, дунъядин чемпионатрин къизилдин ва бурунждин медалрин са-
ғыни я. Эхиримжи йисара ада вичин къу-
ватар пешекар спортсменин арада ахтар-
мишзава. Акъзвайвал, инани адахъ агал-
къунар ава.

Сагърай

Шихали БАГЬИРОВ, Вини Къуруш

Виликан сеферда Госдумадин депутат хъайи вахтунда чи хуързуз Мамед АБАСОВ атанай. Хуързунбуру адавай жегъилар патал спортзал эцигунин патахъай тлалабнай. Жумарт касди спортзал вичин хусуси харжийрихъ эцигда лагъана хиве къунай. Ада и кар къилизни ақъудна. Баркалла!

Сагърай лугъузва

А.Мамеда чи хуързун жегъилар патал спортзал эцигна къутъянава, къланзайди ам ачухун я. Цинин ийисузни Госдумадиз де-
путатиле кандидатрин сияъдик адан твар-
ни квай, гъайиф хъи, а мурад къилиз ақъат-
нан. Чаз, къурушвийриз, и кар агъур хъана.
Чи жегъилар патал авунвай пишкешдай
М.Абасоваз чна сагърай лугъузва. Алукуз-
вай Цийи йис мубарак авуналди, чна адахъ
мяъкем сагъвал хъун, ам рике авай мурад-
рив Аллагъди агалкъарун алхишзава.

ЛезГи

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин министерство
367018, Махачкала,
Насрутдинов пр., 1 "а"

КЫЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ
(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru
КЫЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙЛАЕВ
66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62

КАССА
66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЬАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
М. ЖАЛИЛОВ

Газет йиси 52 сеферда актазава
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гүзчилав ауунин рекъял Федеральны күлгүлтүн Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалайр редакцияди түкүп хъийизва.
Макъалайр рецензия гузвач ва абур элкъевна вахкувач. Редакциядин макъалайр ин авторрин фикирар сад тахбун мумкин я.
Газетда чап ауун патал текслинав материялар гъанын делилрин дүзвилин вар берчеквилини патахтай жавабдарвал авторрин чипин хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкала, Насрутдинован проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - ПП200

Зур йисан - ПП171

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахканы - 18.30

Газет "Издательство" "Лотос"
ОО-дин типографияда чапна.367000, Махачкала,
Пушкинан күче, б.

Тираж 6065

(Г) - И лишандик квай материалар
гъакъидих чапзавайбүр я.

12+ - Икъван яшар хъянвайбуру къелрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты

"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г. Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090



Жегыил алимриз

Дагъустандин гъукумдарри алай
йисуз илимдинни ахтармишун-
рин рекъе тафаватлу хъайи же-
гыил алимар патал стипендия
тайинардайваля. Идакай РД-дин
гъукуматдин пресс-къуллугъди
хабар гана.

"Республикадин премьер-
министр Абдуллатагъ Амирхана-
нова агалкъунар авай жегыил
алимар рутьламишун яз сти-
пендия тайинарунин патахъай
чна гайи теклифдин тереф хве-

на", - лагъана РД-дин образова-
нидинни илимдин министрдин
везифаяр вахтуналди тамамар-
зай Яхъя Бучеева.

Министрди алава хъувурвал,
мукъвара республикадин "Лап
хъсан жегыил алим" конкурса
агалкъунар хъайбурув шад гъа-
лара шабагъар вахкуда. И конкурс
алай йисуз илимдин къалахарин
ругуд хилляй кыле тухвана.

Дагъустандин жегыил алим-
рин арада и конкурс гъар йисуз
тухун къетінава.

К.Керимован Тъварунихъ

18-декабрдиз Докъузпара
райондин Къарақуреда кылин
кучесе машгъур бизнесмен, РФ-
дин Федеральны Собранидин
Федерациядин Советдин член
Сулейман Керимован стха Ке-
рим Абусаидович КЕРИМОВАН
тъварунихъ яғынлиз талукъарна-
вай шад мярекат кылие фена.
Ана райондин кыл Мегъамед

Шамилова, хуърерин кылери,
мугъманри, агъсакъалри, ху-
руну ағылайири ва маса ксари
иштиракна.

М.Шамилова, гүгъультай
рахай ксарини лайиху дуuktur-
вилин тъварцын сагыб, вичин
вирин уымуър инсанар къутарми-
шуниз баҳш авур Керим Керимо-
ван алакъунар къейдна.

Нұмрадиз шиир Дидедин рикI

Гъажимирзе АСЛАНОВ

Гыкъван къене хуъда дердер,
Гаф акъудна лугъуз тежер,
Рекъел алаз назик вилер,
Велед рикел фидан мегер?

Чилерилай цаваралди,
Алцум жедач дидедин нур,
Эмир я квезд, чан балаяр:
Хамир къуне дидед хатур.

Рикгъя физва шумуд хиял,
Ваңраз қланда гъетер къвалал,
Ракъини хъиз қавун юқвали,
Ракъуриз на нурар яргъал.

Дидед къамат балад къилел,
Лув гузвай са кард яни вун?
Алайди туш гъич и чилел,
Берекатрин чад яни вун?

Ви умудар михыбүр я,
Веледрихъ рикл кайибүр я,
Вегъез чирай на чаз камар,
Виридалайни къенибүр я.

Дидед къилел къватмур цифер,
А циферихъ къай галайд я.
Нагъв такуй квезд, назик вилер,
А нақварихъ гъай галайд я.

Яргыи ийфер, ахвар такваз,
Къепин къилихъ ацукъдай вун,
Билбил мецел ширин раҳаз,
Экв жедалди амукъдай вун.

Чи дидеяр - чи къелеяр,
Рикгъин къене чун хуъзвай,
Я дереяр, я тепеяр,
Яргъаз тваҳ чал за къизвай.

Лагъанаач лугъумир гъа!..

Фазила АБАСОВА

Жуъре хълагъдатла, заз чизмач.
Гила за заз чидайвал ийида.

- Я руш, я Севинжа, ви гили-
къай уйндушкайрикай чун кан-
ва хъи! Хуъзвайди ятла, жуван
сала хуъх. Халъярин салара
уйндушкайра хуъз ваз гъина акур
кар я? Атана килиг, жугъунда
авай еке сеткадиз абуру вуч
авунватла. Ви гиликъай гъягъир
акъваҳдай къван сетка гъуъргъую
хъана, къе-пака ярх жеда. Та-
рарин қланник къуф ягъ тавур са
ични ваз жагъич. Зи сал ин-
жилрайни тегъимезханрай ацан-
вайди тир. Гила килиг, ваз са
хъач гъат хъийизматла. Ваз лу-
гъудай къван зи мез сивяй
аватнава. Зун ви гиликъайбуру-
кай икърагъ хъана, икърагъ. Ваз гъи

- Зун хътин михы, къуншидин кефи тахадай, гъей-
рибуруз гъил яргы ийидай, на-
бутриз рикл чим гудай мерд
лукъран кефи хун Аллагъди къа-
булдач. Гъавилия за ваз вилика-
маз хабар гузва. Ахпа лагъанаач
лугъумир гъа..., - тагъимарна
Севинжади.

"Лезги газетдин" редакциядай шаир Пакизат ФАТУЛЛАЕВА-
ДИ гъвечи аялар патал ақууднавай "Пси-пси пәйдай" тъвар алай
кътаб маса гузва. Адан къимет 300 манат я.

"Хайи чал хуън" проектдин сергъята аваз редакциядай аялар
патал ақууднавай "100 тапшуругъ" кътаб 200 манатдай маса къа-
чуз жеда.

"Лезги газетдин" редакциядии коллективи Махачкалада
яшамиш жезвай макъави, газетдин дуст Азизов Абдуллағъязъ,
адан хизандиз, багърийриз буба
АБДУЛЛАҒАМАЛ
ръгъметдиз финихъ галаз алакъалу яз башсагълугъвал гузва.

2022-йис патал

ЛезГи

кхъихъ!

йисанди - ПП200
6 ватра - ПП171

почтайрин отделенийрай

газетдин къимет:

йиса - 873 манатни 73 кепек
6 ватра - 479 манатни 04 кепек

“Дагпечатдин” киоскрай:

йиса - 456 манат
6 ватра - 228 манат

Киоскрай вахчун патал газет көвөй “Дагпечатдин”
киоскра ва Каспийскда, Кирпичное шоссе күчедин 13-нум-
радин дараматдин 2-мертебада, кхъиз жеда.

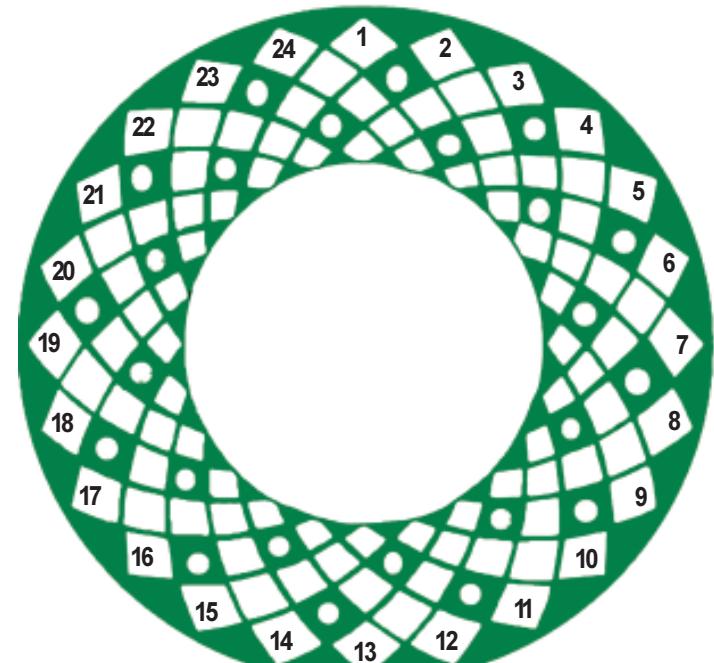
Чи бухгалтериядай:

“Лезги газетдин” редакциядай чи хутаҳдайбур:
йиса - 325 манат
6 ватра - 162 манатни 50 кепек

Чи газет кхъинин патахъай суалар пайда хъайитла,
экуйнин сятдин 9-далай нянин сятдин 6-далди и нумра-
диз зенг ийиз жеда: 8-928-584-16-72

Кроссворд

Түккүйрайди - К.ФЕРЗАЛИЕВ



1. "Чи дагъларин къфил" повестдин автордин тъвар. 2. Кульп
затлар екез къалурдай шуьше. 3. Лезгийрин мифологияда марфарин
гъуц. 4. Диндин рекъяй эмир гудай кас. 5. Кваде жедай пепейрин са
жуъре. 6. Етим Эминан ширида билбиг хупл рахай вахт. 7. Пачагъ-
дин меслятчи. 8. Къуынин къараб. 9. Са затлунин мас, мизан. 10. Клан
таквадерин чухур. 11. Суал (антоним). 12. Машъур хъайи лезги са
ашку. 13. Вичин тандикай еб гъазурдай набатат. 14. Чуъхверрин
сорт. 15. Зегъметдин гъакъы. 16. Жегыил хвар. 17. Арабадин цылер
тъарамардай алат. 18. Тарцел жедай къеви емиш. 19. Фригиядин па-
чагъ (дегъ девирдин грекрин мифологиядай). 20. "Бурлаки на Волге"
картинадин автор-художник. 21. Яшарин жигъетдай килигайла мукъва-
тири. 22. Недай хъяч. 23. Шамагъаждин ва маса бязи тараарал жедай кълерец
хътиндиг. 24. Гүрчег къуш.

“ЛГ”-дин 50-нумрадиз акътاي кроссворддин жавабар:
дүзү ЦАРАРА: 1. Махпур. 5. Яхулы. 9. Цегъ. 10. Шив. 11. Кыр. 12. Кани-
кулар. 16. Арза. 17. Улам. 18. "Садвал". 21. Печать. 27. Ини. 28. Зарафат. 29.
Рель. 30. "Арапат". 33. Лянгар. 39. Уылен. 40. Мара. 41. Ишильаван. 44. Ват. 46.
Клак. 47. Тлач. 48. Рекорд. 49. Бензин.

ТИК ЦАРАРА: 1. Машаш. 2. Хив. 3. Уста. 4. Керкет. 6. Хала. 7. Лекъ. 8.
Игами. 12. "Кард". 13. Нава. 14. Луъле. 15. Ружа. 19. Абияр. 20. Везир. 22.
Четин. 23. Тарта. 24. Фий. 25. Сав. 26. Ягъи. 31. Афни. 32. Ашкъи. 34. Ялав. 35.
Гимн. 36. Цукъвер. 37. Шалман. 38. Балклан. 42. Шаир. 43. Арбе. 45. Тик. 46. Клаз.

РД-дин МВД-дин ветеранрин советди законар хъдай органрин
ветеран

Шихъясан Алиханович ШИХХЪСАНОВ
ръгъметдиз финихъ галаз алакъалу яз адан хизандиз, мукъва-
къилийриз, багърийриз башсагълугъвал гузва.